

Innholdsfortegnelse

1	Innledning og bakgrunn for arbeidsgruppen	2
2	Arbeidsgruppens sammensetning, mandat og arbeid	3
2.1	Sammensetning	3
2.2	Mandat	3
2.3	Arbeidsgruppens arbeid	5
2.4	Arbeidsgruppens forslag	6
3	Historisk beskrivelse av salgslagssystemet og minsteprisen	7
4	Meklingsinstans	10
4.1	Gjennomføring av prøveordningen	10
4.2	Kontalis evaluering av prøveordningen	12
5	Minsteprisfastsettelsen.....	14
5.1	Betydningen av minstepris i dag	14
5.2	Maktbalanse og minsteprisens legitimitet.....	16
5.3	Hensyn ved fastsettelse av minstepris.....	17
5.3.1	Inntjening til flåte og industri.....	17
5.3.2	Forholdet til markedene - stabilitet versus fleksibilitet.....	18
5.3.3	Geografi.....	19
5.3.4	Kvalitet	19
5.4	Arbeidsgruppens konklusjoner om minstepris.....	19
5.4.1	Prosedyrer ved fastsetting av minstepris	20
5.4.2	Prosedyrer for minsteprisfastsettelse ved uenighet	20
6	Om fastsettelse av salgsvilkår, herunder omsetningsformer	22
7	Om regulering og dirigering	23
8	Lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser	24
8.1	Arbeidsgruppens merknader til de enkelte bestemmelser.....	24
8.2	Utkast til lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser (fiskesalgslagsloven).....	44

1 Innledning og bakgrunn for arbeidsgruppen

Lov om omsetning av råfisk (råfiskloven) trådte i kraft 1. januar 1952. Etter råfiskloven skal all fisk som omsettes i første hånd, omsettes gjennom eller med godkjenning av et fiskesalgslag. I dag er det seks fiskesalgslag som forvalter omsetningsretten i medhold av loven. Eneretten omfatter rett til å bestemme hvordan omsetningen skal foregå, herunder fastsettelse av minstepriser, oppgjørsregler og salgsvilkår som er bindende både for kjøper og selger av fisk i første hånd.

Formålet med loven var opprinnelig å sikre fiskerne gode og stabile priser for fisken, men salgslagssystemet har senere utviklet seg betydelig. Systemet bidrar i dag til klare og forutsigbare oppgjørsbetingelser for alle som handler med fisk i første hånd, og er en sentral kilde for forvaltningen til informasjon om fangstaktivitet. Ordningen har avgjørende betydning for kvotekontroll, sporing og kartlegging.

Det har imidlertid blitt stilt spørsmål ved enkelte sider av salgslagssystemet. Dette gjelder særlig spørsmålet om ordningens legitimitet knyttet til at loven gir de fiskereide salgslagene rett til ensidig å fastsette minstepriser, som er bindende både for selger og kjøper av fisk i første hånd.

Salgslagene og fiskekjøpernes organisasjoner ble i 2005 enige om å opprette en prøveordning med privat meklingsinstans ved uenighet om minsteprisen, under forutsetning av at fiskesalgslagene beholdt retten til å ensidig fastsette endelig minstepris. Prøveordningen varte i to år, i 2007 og 2008, og til sammen ble det gjennomført åtte meklinger.

På oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet foretok Kontali Analyse AS i 2009 en evaluering av prøveordningen. Evalueringen viste at prøveordningen hadde en bedre forankring på fiskeindustriens side enn på fiskersiden, og en bedre forankring i pelagisk sektor enn i hvitfisksektoren. 80 % av de intervjuede industriaktørene i pelagisk sektor ønsket å gjøre meklingsordningen permanent, mens under halvparten av de intervjuede industriaktørene i hvitfisksektoren ønsket en videreføring, bl.a. fordi meklingsinstansen ble antatt å ha begrenset betydning så lenge salgslagene beholdt eneretten til å fastsette minstepris. Ingen av aktørene på fiskersiden ønsket en videreføring av prøveordningen.

Regjeringen har i Meld. St. 8 (2009-2010) Gjennomføring av råfisklova og fiskeeksportlova i 2007 og 2008 orientert Stortinget om at departementet ville vurdere hvordan evalueringen skal følges opp. Næringskomiteen uttalte i den forbindelse at de imøteser tilbakemelding til Stortinget om dette.

Fiskeri- og kystdepartementet besluttet på denne bakgrunn å opprette en arbeidsgruppe for å gjennomgå

- Erfaringene fra prøveordningen med meklingsinstans ved uenighet om fastsettelse av minstepris på omsetning av fisk i første hånd og den evalueringen som er gjort av prøveordningen, og eventuelt foreslå tiltak.
- Oppdatering av råfiskloven i forhold til utviklingen av salgslagssystemet etter at loven ble vedtatt i 1951.

Mandatet for arbeidsgruppen er inntatt i punkt 2.2 nedenfor.

2 Arbeidsgruppens sammensetning, mandat og arbeid

2.1 Sammensetning

Arbeidsgruppen har hatt åtte medlemmer. To medlemmer er utnevnt etter forslag fra Norges Fiskarlag, ett medlem etter forslag fra Norges Kystfiskarlag, to etter forslag fra Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL), ett etter forslag fra Norske Sjømatbedrifters Landsforening (NSL) og ett etter forslag fra Landsorganisasjonen i Norge (LO). Lagdommer Ove Midttun ble utnevnt av Fiskeri- og kystdepartementet som en uavhengig leder for gruppen.

Deltakere i arbeidsgruppen

Leder: Ove Midttun

August Fjeldskår (vara: Heidi Rånes)

Johannes Nakken (vara: Sveinung Flem)

Gerd Kristoffersen (vara: Paul Jensen)

Nils Williksen (vara: Jurgen Meinert)

Grethe Fosslie (vara: Marta Valdes)

Kristin Alnes (vara: Geir Ove Ystmark)

Magnar Pedersen (vara: Liv Monica Stubholt)

Foreslått av:

Norges Fiskarlag

Norges Fiskarlag

Norges Kystfiskarlag

NSL

LO

FHL

FHL

Fiskeri- og kystdepartementet ved Vidar Landmark, Reidar Mogstad og Kjersti Vartdal har utgjort arbeidsgruppens sekretariat..

I tillegg har arbeidsgruppen hatt bistand fra Bjørn Hersoug, Pål Christensen og Bjørn-Petter Finstad fra NFH, Universitetet i Tromsø, som har skrevet artikkelen ”Råfiskloven - fra kriseløsning til omstridt monopol”, omtalt i kapittel 3 og tatt inn i sin helhet som vedlegg 1.

2.2 Mandat

Arbeidsgruppen ble oppnevnt av Fiskeri- og kystdepartementet, og gitt følgende mandat for arbeidet:

Fiskeri- og kystdepartementet har besluttet å opprette en arbeidsgruppe som skal vurdere erfaringene fra prøveordningen med meklingsinstans ved uenighet om fastsettelse av minstepris på fisk i første hånd, og foreta en teknisk gjennomgang av råfiskloven.

Mandatet begrenses av at hovedtrekkene i salgslagssystemet og omsetningsmonopolet skal ligge fast, herunder at det fortsatt skal fastsettes en minstepris for fisk i første hånd, og at dette således er en gjennomgang av tekniske forhold i råfiskloven.

Innenfor disse rammene skal arbeidsgruppen vurdere:

- *Erfaringene fra prøveordningen med meklingsinstans ved uenighet om fastsettelse av minstepris på omsetning av fisk i første hånd og den evalueringen som er gjort av prøveordningen, og eventuelt foreslå tiltak.*
- *Oppdatering av råfiskloven i forhold til utviklingen av salgslagssystemet etter at loven ble vedtatt i 1951.*

Arbeidsgruppen skal gi en historisk beskrivelse av salgslagssystemet. Den skal videre beskrive alle de sentrale elementene i dagens salgslagssystem, herunder det rettslige grunnlaget for systemet. Arbeidsgruppen skal gi en særskilt beskrivelse av minsteprissystemet, både i historisk perspektiv og slik det er i dag. Den skal også beskrive den toårige prøveordningen med meklingsinstans i 2007 og 2008 og erfaringene med den.

Minsteprisen fastsettes i dag ensidig av fiskesalgslagene etter at det er gjennomført forhandlinger med fiskekjøpernes organisasjoner. Arbeidsgruppen skal utrede erfaringene fra prøveordningen med meklingsinstans og den evalueringen som er gjort, og eventuelt foreslå tiltak. Arbeidsgruppen skal også utrede fordeler og ulemper ved dagens ordning for å fastsette minsteprisen.

Det skal videre vurderes om det bør tydeliggjøres i lov eller retningslinjer hvilke hensyn det er relevant å ta ved fastsettelse av en minstepris. Skal for eksempel minsteprisen bare være et middel til å sikre fiskerne en viss minsteinntekt i markedet (sikkerhetsnett), eller er det også relevant å bruke minsteprissystemet til å ta ut ytterligere inntekter i markedet? Bør minsteprisen være betydelig lavere enn markedspris, jf. debatten rundt minsteprisfastsettelsen i hvitfisksektoren i desember 2008 i forbindelse med finanskrisen? Hvor ofte bør minsteprisen justeres? Hvem bestemmer når endringer skal vurderes? Det skal tas hensyn til muligheten for at verdiskapingen innen sjømatnæringen kan økes gjennom bedre samhandling i hele verdikjeden.

Arbeidsgruppen skal videre gjennomgå alle sider ved råfiskloven med sikte på oppdateringer av loven. En skal særlig se hen til at loven ikke har gjennomgått noen systematiske endringer siden den ble vedtatt i 1951, og at den således i begrenset grad gir en oversiktlig framstilling av hva som er å anse som gjeldende rett. En skal videre se hen til hva som er de viktigste hensynene bak salgslagssystemet i dag, jf. for eksempel at salgslagene over tid har fått en helt sentral rolle i arbeidet med kvotekontroll og kartlegging av uttak av fiskeressurser.

Målsettingen med denne delen av arbeidet er således å oppdatere loven, ikke å gjøre materielle endringer. Dette er ikke til hinder for at arbeidsgruppen kan foreslå mindre justeringer i det materielle regelverket dersom den skulle se et åpenbart behov for det, innenfor rammene av at hovedelementene i salgslagssystemet ligger fast.

2.3 Arbeidsgruppens arbeid

Arbeidsgruppen har hatt sju heldagsmøter i perioden januar til september. Møtene er blitt avholdt i Fiskeri- og kystdepartementets lokaler, med unntak av to møter som ble avholdt henholdsvis i Tromsø og Trondheim.

Til første møte 17. januar 2011 ble partene i prisforhandlingene invitert til å presentere sine erfaringer med prøveordningen med meklingsinstans som varte i perioden 1. januar 2007 til 31. desember 2008, se punkt 4.1 nedenfor. Fra fiskeindustrien ble det holdt innlegg fra Geir Ove Ystmark (FHL) og Nils Williksen (NSL). Svein Ove Haugland (Norges Råfisklag) og Johannes Nakken (Norges Sildesalgslag) innledet om fiskersidens erfaringer med prøveordningen.

Arbeidsgruppen har gjennomført møtene etter en todelt struktur, der en del har tatt for seg ny lov, og den andre har bestått av drøfting av problemstillinger knyttet til minstepris.

Under arbeidsgruppens første møte oppstod det diskusjon om rekkevidden av mandatet. Medlemmene Magnar Pedersen, Kristin Alnes og Nils Williksen mente at arbeidsgruppen også måtte drøfte eierskapet til salgslagene. Disse medlemmene mener at et nøytralt eierskap ville etablert en bredere tillit mellom industrisiden og fiskersiden. En bred tolkning av mandatet ville etter disse medlemmenes oppfatning kunne bidratt til andre løsninger, herunder løsninger som ville bidratt til å utvikle en robust råfisklov med bred legitimitet.

I brev 18. januar 2011 til Fiskeri- og kystdepartementet, se vedlegg 3, ber arbeidsgruppen om avklaring av mandatets rekkevidde, herunder om *”det ligger innenfor eller utenfor arbeidsgruppens mandat å eventuelt foreslå endringer i eierskapet til fiskesalgslagene. Slike endringer kan bestå i at fiskeindustriens organisasjoner/bedrifter får anledning til å komme inn på eiersiden, eventuelt at salgslagene blir eid av staten.”*

I svarbrev 1. februar 2011 fra fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen, se vedlegg 4, vises det til at mandatet begrenses av at hovedtrekkene i salgslagssystemet og omsetningsmonopolet skal ligge fast. Fiskeri- og kystministeren uttaler i brevet at eierskapet til salgslagene ligger innunder *”hovedtrekkene i salgslagssystemet”*, og konkluderer med at eierskapet til salgslagene ligger utenfor mandatet for arbeidsgruppen.

2.4 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår å erstatte dagens råfisklov med en ny moderne lov: Lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser (fiskesalgslagsloven).

Lovutkastet bygger i stor grad på råfiskloven, men inneholder i tillegg en del nye elementer. Det gjelder slik som at kravene til salgslagene er tilpasset samvirkelova. Videre er bestemmelser om virkeområde for loven og straffe- og inndragningsbestemmelsene harmonisert med havressursloven og deltakerloven.

Forslaget fra arbeidsgruppen er på de fleste punkt enstemmig. Arbeidsgruppen er imidlertid delt i synet på følgende spørsmål:

- Tvisteløsning ved uenighet mellom salgslag og berørte parter om minstepris
- Kompetanse til å fastsette salgsvilkår og omsetningsformer
- Framgangsmåte ved prøving lovligheten av fastsatt regulering av høsting og dirigering av fangstene.

Arbeidsgruppen mener at det fortsatt kan fastsettes en minstepris. Formålet med minstepris skal være å oppnå en rimelig fordeling av inntekt fra markedet mellom fisker og industri. Minstepris skal bestemmes etter forhandlinger mellom fiskesalgslaget og øvrige parter.

Dersom partene ikke oppnår enighet under forhandlingen, foreslår arbeidsgruppens medlemmer følgende løsningsmekanismer (se punkt 5.4.2 nedenfor):

Fire medlemmer, Kristin Alnes (FHL), Magnar Pedersen (FHL), Nils Williksen (NSL) og gruppens leder Ove Midttun, går inn for en ordning hvor minsteprisen ved uenighet fastsettes av en uavhengig tredjeperson – en oppmann.

Tre medlemmer, Gerd Kristoffersen (Norges Kystfiskarlag), Johannes Nakken (Norges Fiskarlag) og August Fjeldskår (Norges Fiskarlag), går inn for en meklingsordning etter samme modell som prøveordningen fra 2007-2008. Dersom meklingen ikke fører frem, kan salgslaget bestemme minstepris.

Grethe Fossli (LO) foreslår at man nytter en meklingsnemnd hvor resultatet av meklingen skal være bindende for partene.

I tillegg til spørsmålet omkring fastsettelse av minstepris, foreslår arbeidsgruppen en videreføring av ordningen med at det kan fastsettes salgsvilkår og omsetningsformer. Arbeidsgruppen delte seg imidlertid i synet på om kompetansen til å fastsette salgsvilkår og omsetningsformer skal ligge til salgslaget som etter dagens ordning eller om det bare kan gjøres etter avtale mellom salgslaget og berørte parter.

Flertallet, Gerd Kristoffersen, Johannes Nakken, August Fjeldskår, Grethe Fossli og Ove Midttun går inn for at salgslaget, etter å ha forelagt spørsmålet for berørte parter, kan fastsette

salgsvilkår og omsetningsformer.

Et mindretall, Kristin Alnes, Magnar Pedersen og Nils Williksen går inn for at salgsvilkår og omsetningsformer skal fastsettes etter avtale mellom salgslaget og berørte parter og av oppmannen dersom det ikke oppnås avtale.

Videre foreslår arbeidsgruppen at salgslaget gis mandat til å regulere høsting og dirigering av fangstene. På dette punktet er arbeidsgruppen delt i synet på om framgangsmåten dersom berørte parter finner det nødvendig å prøve lovligheten av reguleringen.

Flertallet, Gerd Kristoffersen, Johannes Nakken, August Fjeldskår, Grethe Fosli og Ove Midttun går inn for at berørte parter som ønsker å prøve lovligheten av slik regulering, må følge vanlig framgangsmåte ved prøving av forvaltningsvedtak.

Mindretallet, Kristin Alnes, Magnar Pedersen og Nils Williksen går inn for at berørte parter gis adgang til å la oppmannen avgjøre spørsmålet om lovligheten.

3 Historisk beskrivelse av salgslagssystemet og minsteprisen

Bjørn Hersoug, Pål Christensen og Bjørn-Petter Finstad fra Norges fiskerihøyskole ved Universitetet i Tromsø har, på bestilling fra arbeidsgruppen, skrevet en artikkel som beskriver betydningen av salgslagssystemet og minsteprissystemet historisk og i dag. Arbeidsgruppen deler ikke forfatternes vurderinger på alle punkt, men tar artikkelen til etterretning. Dette kapitlet gir et sammendrag av artikkelen, som finnes i sin helhet i vedlegg 1.

På tross av at råfiskloven ofte betegnes som fiskernes "grunnlov" og har vært tilnærmet uendret siden starten i 1938, har det vært relativt lite forskning både på loven og dens konsekvenser og på salgslagene som er dannet med medhold i loven. Mange, både i og utenfor fiskerinæringen, mener imidlertid mye og sterkt om loven, og den har vært under tilnærmet kontinuerlig debatt siden starten.

Sentralt i forståelsen av råfiskloven er at den gir grunnlag for to monopoler, som begge er understøttet av offentlig lovgiving, nemlig et omsetningsmonopol og en rett til ensidig å fastlegge minstepriser. Loven er på mange måter unik, ved at den påbyr omsetning gjennom godkjente salgslag. Salgslagene som er organisert i medhold av loven er også unike ved at de representerer en organisasjonsmessig blanding – en hybrid. De skal være både forening, forretning og forvaltning – noe som krever utstrakt balansegang og evne til å inngå kompromisser.

Mens råfiskloven ble til som en følge av krise i fiskerinæringen, ga loven viktige føringer for hvordan fiskerinæringen ble organisert de neste 50 årene. Loven og salgslagene representerte det korporative Norge, med tett samarbeid mellom staten og organiserte interesser innen industrien så vel som primærnæringene. Fra rundt 1990 har denne modellen blitt utsatt for

vedvarende kritikk, noe som gjenspeiles i de mange organisasjonsmessige endringer som har vært foretatt underveis. I framstillingen har vi delt perioden i tre tidsavsnitt, hvor vi først behandler bakgrunnen for og opptakten til loven. Deretter følger en gjennomgang av loven (og lagene) i perioden 1945-1990, etterfulgt av perioden 1990-2010.

Fiskerne etablerte salgsorganisasjoner for fisk i mellomkrigstida for å prøve å oppnå høyere og mer stabile priser på fangstene og dermed bedre sine inntektsforhold. Fiskeprisene var svært lave på 1920- og 30-tallet som følge av den generelle økonomiske krisen og omkalfatring av handelsforholdene i kjølvannet av første verdenskrig. Det ble i startfasen etablert salgslag for de enkelte fiskeslag og særskilte fiskerier. De første lagene var Storsildlaget for sildefisket nord for Stad, stiftet i 1927 og Stor- og Vårsildlaget for sildefisket sør for Stad, stiftet året etter. Fiskerne var avhengig av internt samhold for å få salgslagene til å fungere, men motstridende interesser mellom ulike grupper gjorde dette vanskelig. Resultatet ble et krav om lovbeskyttelse av de to salgslagene, slik at all førstehåndsomsetning måtte gå gjennom dem. Myndighetene ga et slikt lovvern for de to sildelagene, først gjennom en provisorisk anordning i desember 1929, deretter ved en midlertidig lov våren 1930.

Å få etablert frivillige salgslag innenfor torskesektoren var en langt mer komplisert oppgave, med langt flere aktører, fiske over mye større områder og gjennom det meste av året. Oppgaven viste seg umulig å løse uten en mer generell råfisklov. Stortinget vedtok en slik lov i 1938. Dette skjedde som følge av en lang og komplisert prosess. For det første satte Stortinget i gang et stort utredningsarbeid ved oppnevningen av Lønnsomhetskomiteen i 1934. Målet var økt lønnsomhet i fiskerinæringen, og flertallet gikk inn for organisering som kriseløsning. For det andre hadde myndighetene med klippfiskloven i 1932 gitt eksportørene i torskesektoren økt styrke gjennom en monopolordning. Råfiskloven bidro til å balansere eksportørenes makt gjennom å styrke fiskernes makt i fiskeomsetningen. For det tredje bidro en fiskerstreik i Finnmark i 1937 for å sikre lovbeskyttelse for en lokal minsteprisavtale for ferskfisk til å styrke fiskernes sak. Nye utredninger fulgte før Stortinget i juni 1938 vedtok råfiskloven mot stemmene fra Høyre og Samfunnspartiet. Det ble gjennomført en avstemning blant fiskerne samme høst, og flertallet for organisert omsetning var overveldende, nesten 90 prosent. Etter dette ble det etablert salgslag også innenfor torskesektoren, og den organiserte omsetningen kom i gang under vinterfisket i 1940.

Den første tiårsperioden i råfisklovens historie var en aktiv fase for etablering av salgslag for førstehåndsomsetning, og i 1948 var det etablert 15 lovbeskyttede salgslag. Loven av 1938 var en midlertidig fullmaktslov, som ga Fiskeridepartementet vide fullmakter til å bestemme hvilke salgslag som skulle få lovbeskyttelse, og på hvilke betingelser. I 1951 ble det lagt fram en stortingsproposisjon om en permanent råfisklov. Et av de viktigste spørsmålene gjaldt om de lovbeskyttede salgslagene skulle ha rett til å godkjenne kjøpere. Departementet begrunnet ordningen med at salgslagene behov for å sikre seg kjøperne var i stand til å levere fullt oppgjør. Fra tilvirkersiden fryktet man imidlertid at godkjenningen kunne misbrukes og åpne for vilkårlige vedtak. Til tross for dette ble salgslagene kjøpergodkjenningsrett likevel vedtatt og lovfestet.

Okkupasjonstiden skapte spesielle forhold for fiskeomsetningen, og i løpet av våren 1941 ble minsteprissystemet erstattet med et maksimalprissystem, der myndighetene hadde det avgjørende ordet. Førstehåndsprisene, som nå skulle være maksimalpriser, ble bestemt i forhandlinger mellom fiskernes organisasjoner og myndighetene – en ordning som varte helt fram til 1958. Årsaken var at myndighetene ønsket å sørge for stabilitet og forutsigbarhet i perioden som fulgte etter den andre verdenskrig.

Et viktig element i råfiskordningen etter den andre verdenskrig var tilskudd til førstehåndsprisene, først gjennom Prisutjevningfondet for fisk, og noe seinere direkte over statsbudsjettet. En endring kom i 1964 med den nye hovedavtalen for fiskerinæringen, der det het følgende: "Norges Fiskarlag kan kreve forhandlinger om støttetiltak når lønnsevnen under normale fangstforhold for vanlig godt drevne og vel utstyrte fartøyer som driver helårsfiske, etter lagets oppfatning ikke står i rimelig forhold til inntektene i andre næringer." Malen skulle være lønnsnivået til industriarbeiderne. Salgslagenes rolle ble nå å fordele og forvalte subsidiene – en rolle de hadde helt til fiskeristøtten ble endelig avviklet.

I 1978 kom det en tilvekst til floraen av lovbeskyttede salgslag i norsk fiskerinæring, da Fiskeoppdretternes Salgslag A/L (FOS) fikk lovbeskyttelse i henhold til råfiskloven. Det ble forbudt å omsette oppdrettet laks og ørret, dersom fisken ikke var omsatt gjennom eller med godkjenning av FOS – en ordning som opphørte da FOS gikk konkurs i 1991.

Perioden etter 1945 og fram til rundt 1990 kan betegnes som den korporative fase, dominert av sterke organisasjoner i tett samarbeid med fiskerimyndighetene. Et påfallende trekk er at fiskekjøperleddet gjorde seg så lite gjeldende i denne perioden. I den neste fasen skulle dette endre seg. Dermed ble råfiskloven satt under et mye sterkere press enn tidligere. 1990 utgjør et karakteristisk skille, økonomisk, politisk og organisasjonsmessig. Den viktigste begivenheten var trolig lukkingen av kystfisket – en begivenhet som falt sammen med avviklingen av prissubsidier, nye organisasjonsdannelser, en økt globalisering av fiskeindustrien og et generelt mer næringsliberalt klima i samfunnsdebatten, som ikke minst fikk konsekvenser for eksportorganiseringen. Reformen fikk omfattende konsekvenser for praktisering av råfiskloven og for salgslagene. Mens salgslagene tidligere var viktige med hensyn til å kontrollere at totalkvotene ikke ble overskredet, ble de nå pålagt å sørge for at fartøyeierne holdt seg innen sine individuelle kvoter – en oppgave som ble særlig krevende for Råfisklaget, som hadde flest fartøyer med leveranser.

Også forretningsdriften ble påvirket av eksterne krefter på 1990-tallet. Som ledd i EØS avtalen i 1992 måtte Norge forplikte seg til å slutte med prissubsidier på fisk. For salgslagene betydde det at den bufferen som tidligere var til stede mellom prisene på eksportmarkedet og fiskernes inntekter ikke lenger fungerte, noe som i sin tur la press både på fiskerne og på salgslagene. For fiskerne betydde det økt press i retning av strukturtilpasning (flere kvoter per båt), mens for salgslagene betydde det økt press på omsetningsavgiftene, som ble redusert

i flere omganger. Salgslagene måtte også kvitte seg med ulønnsomme datterselskaper, som ofte hadde vært subsidiert i en årrekke.

Men også dynamikken internt i fiskerinæringen fikk konsekvenser for praktisering av loven og hvordan salgslagene innrettet seg. Mange har vært opptatt av å "vingeklippe" råfiskloven og ikke minst de to mektigste salgslagene, Råfisklaget og Sildesalgslaget. I 1998 ble de endelig bønnhørt, ved at kjøpergodkjenningen ble flyttet fra salgslagene til Fiskeridepartementet. Moxnes-utvalgets innstilling kom også i 1990, men de praktiske forsøkene på bruk av langtidskontrakter og en meklingsinstans kom først i gang i 2005, men uten å føre til vedvarende endringer av loven. Den mest dramatiske endringen kom som et resultat av intern strid om den såkalte faglagsavgiften, hvor Norges Kystfiskarlag fikk medhold i Høyesterett om at salgslagenes overføring av midler til Norges Fiskarlag ble funnet å være lovstridig. For salgslagene innebar det at både representantskap og styrer måtte reorganiseres.

På 1990-tallet skjedde også endringer av mer positiv karakter. Råfisklaget fulgte prinsippet som allerede var etablert i Sildesalgslaget, med oppgjør gjennom laget, noe som bidro til å øke fiskernes sikkerhet for oppgjør. Introduksjonen av kvalitets-differensierte priser var derimot mindre heldig, og ble oppgitt etter få år. Forsøk på å etablere gulvauksjoner for ferskfisk etter europeisk modell ble heller ingen suksess, ettersom både antall tilbydere og antall kjøpere ble for lite til å forsvare de omfattende kostnader tilknyttet driften. Derimot ble auksjon av råstoff som ble mottatt på nøytrale fryselaagre etter hvert en omfattende aktivitet for flere av salgslagene.

Råfiskloven beskyldes ved jevne mellomrom for å være "umoderne", især fra næringsliberalt hold. Blant fiskerne har en slik forståelse hatt liten oppslutning, selv om det er store variasjoner med hensyn på hvordan loven praktiseres i de ulike regioner og salgslag. Blant kjøperne er det naturlig nok motstand mot at salgslagene har monopol på prisfastsettelsen, selv om selve råfiskloven og måten lagene har bidratt til å stabilisere fiskernæringen også har betydelig støtte på kjøpersiden. Da råfiskloven ble innført var forholdene dramatisk forskjellig fra i dag, både med hensyn på flåtestruktur og foredlingsstruktur. Maktforholdene var også høyst ulike, noe råfiskloven bidro til å endre. Fiskerne ikke lenger en truet, fattig gruppe, underlagt mektige fiskekjøpere, som trenger statlig beskyttelse for å oppnå akseptable kår. I dag er fisken truet i sterkere grad enn fiskeren, noe som også gjenspeiles i den nye havressursloven og i den vekt som legges på å redusere illegalt, uregulert og urapportert fiske (IUU). Her vil råfiskloven og salgslagene fortsatt kunne spille en sentral rolle.

4 Meklingsinstans

4.1 Gjennomføring av prøveordningen

I rapporten «Økt verdiskaping i fiskeindustrien» fra 2004, ble det foreslått å opprette en offentlig meklingsinstans som med bindende virkning fastsetter minstepriser,

omsetningsordninger, salgs- og betalingsbetingelser og eventuelt andre forretningsmessige betingelser, som partene ikke blir enige om.

Forslaget i rapporten begrunnes med den ulikevekt råfiskloven inneholder ettersom salgslagene ensidig kan fastsette minstepriser m.v. dersom salgslagene og industrien ikke blir enige om dette gjennom forhandlinger.

I St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling (Den blå åker) ble næringen oppfordret til å komme til enighet om et prøveprosjekt med en meklingsinstans. Målsettingen med en slik prøveordning, skulle være, ”...innenfor råfisklovens system, å finne frem til mekanismer som kan gi bedre helhetsløsninger i forholdet mellom fiskerne og industrien når det gjelder uenighet ved fastsettelse av pris og oppgjørsregler.”

Som oppfølging av Stortingets behandling av stortingsmeldingen inviterte Fiskeri- og kystministeren næringen til et møte for å drøfte de nærmere rammene for et slikt prøveprosjekt.

Avtale om prøveordning ble inngått 16. juni 2005 mellom Fiskesalgslagenes Samarbeidsråd, Norges Fiskarlag, Fiskeri- og havbruksnæringsens landsforening (FHL) og Norske Sjømatbedrifters landsforening (NSL). Vesentlig i denne enigheten var at meklingsinstansen det første året skulle konsentreres om minsteprisfastsettelsen, og etter det vurdere om andre forhold omkring prisfastsettelsen, herunder salgs- og oppgjørsregler, skal inngå i meklingen.

Prøveordningen trådte i kraft 1. januar 2007 og varte i to år, til og med 31. desember 2008. Ordningen innebar ingen endringer i det rettslige rammeverket rundt minsteprisfastsettelsen, dvs. at fiskesalgslagenes enerett til å fastsette minstepris skulle bestå. Det var videre en forutsetning at dette skulle være en privat meklingsinstans.

Meklingsinstansen besto av to meklingsnemnder, en for hvitfisk og en for pelagisk, som hver besto av tre medlemmer. Nemndleder ble utpekt av riksmeklingsmannen, og to fagpersoner ble utpekt av partene i fellesskap. Riksmeklingsmannen sa seg villig til å stille med nemndledere selv om det dreide seg om en privat meklingsinstans, og fikk tilslutning til dette fra Fiskeri- og kystdepartementet.

Meklingsnemndene skulle tre i funksjon når prisforhandlinger mellom salgslag og fiskekjøpernes organisasjoner ikke førte fram. Det var tilstrekkelig at en av partene erklærte brudd i forhandlingene. Meklingsnemnden skulle deretter legge fram forslag til løsning etter å ha hørt partene, men forslaget var altså ikke bindende for salgslagene som fortsatt hadde den avgjørende myndighet. Som nevnt innledningsvis ble det gjennomført åtte meklinger i perioden, herunder seks i pelagisk sektor og to i hvitfisksektoren.

Det var en forutsetning at departementet skulle evaluere den toårige prøveordningen. Stortinget hadde dessuten forutsatt å bli orientert i den toårige meldingen til Stortinget om gjennomføringen av råfiskloven og fiskeeksportloven.

På denne bakgrunn har Kontali Analyse på oppdrag fra departementet utarbeidet en rapport med gjennomgang og evaluering av prøveordningen. Kontalis arbeidsmetode har hovedsakelig vært å gjennomføre intervjuer med representanter for fiskere og industrien og deres organisasjoner, og gjennom dette kartlegge ordningens legitimitet og betydning for partenes forhandlingssituasjon.

4.2 Kontalis evaluering av prøveordningen

Kontalis rapport slår som nevnt fast at meklingsinstansen har en bedre forankring på industrisiden (fiskeindustrien) enn på fiskersiden. Den har videre en bedre forankring i pelagisk sektor enn i hvitfisksektoren. 80 prosent av de intervjuede industriaktørene i pelagisk sektor ønsker å gjøre prøveordningen permanent, mens under halvparten av de intervjuede industriaktørene i hvitfisksektoren ønsker en videreføring. Ingen av aktørene på fiskersiden, verken i pelagisk sektor eller i hvitfisksektoren ønsker, i følge rapporten, en videreføring av prøveordningen.

Selv om industrisiden etter Kontalis oppfatning var relativt positive til meklingsordningen, viser rapporten at et flertall av industriaktørene, både i pelagisk sektor og i hvitfisksektoren, at prøveordningen ikke har gitt dem noen forbedret forhandlingssituasjon. Kontali mener at den positive holdningen som ble registrert i pelagisk sektor, kan skyldes en oppfatning om at meklingen bidro til at Norges Sildesalgslag framskaffet bedre dokumentasjon og begrunnelser for sine forslag i minsteprisforhandlingene.

I pelagisk sektor endte man opp med mekling i 67 prosent av alle prisforhandlingene i perioden. Bruken av mekling i pelagisk sektor kan nok til dels skyldes spesielle forhold i marked og ressurstilgang. Blant annet er det i forhandlingen om NVG-sild i september 2007 en kvoteøkning på nesten 40 prosent (216 000 tonn) som skaper stor usikkerhet rundt markedssituasjonen og gjennomføringen av fisket. Ved forhandlingene for Nordsjø-sild og NVG-sild på sommeren 2008 bidro ugunstig utvikling i USD og EUR mot NOK til ulik oppfattelse av verdensbildet. Sist men ikke minst var åpningen av loddefisket, midt i en global konjunkturedgang og etter mange års stopp, vanskelig for partene. Alle disse forhandlingene har hatt vesentlige utfordringer knyttet til spørsmål utenfor de rene prisspørsmål, som gradering, volumøkninger, global økonomi og valutausikkerhet.

Kontalis analyse viser at det muligens kun er to forhandlinger som gir tegn på at partene har valgt den ”enkleste” løsningen med å benytte mekling. Dette gjelder forhandlingene om nye makrellpriser i august 2007 og prisdiskusjonen knyttet til hestmakrell i november 2008.

I hvitfisksektoren er det, i følge rapporten, ingen tilsvarende indikasjoner på at noen av partene har ønsket å ”støtte” seg på meklingsordningen som en løsning i prisforhandlingene. Tilbakemeldingene fra intervjuene tilsier at det gjennom hele prøveperioden, men også ellers, har vært et sterkt ønske i næringen å komme frem til en omforent løsning og at prøveordningen ikke har påvirket dette.

Hvitfisknæringen har også i to tredjedeler av prøveperioden opplevd stigende etterspørsel på første hånd, og i store perioder har det vært betalt priser for torsken som overstiger den aktuelle minsteprisen, såkalt overpris. Dette kan være en medvirkende årsak til at det har vært mulig å komme til enighet uten bruk av meklingsordningen, til tross for at forhandlingene også dreier seg om et stort antall andre fiskeslag med store markedsvariasjoner.

At man endte opp med meklingsordningen på kongekrabben i september 2008 kan nok, i følge evalueringen, i stor grad skyldes innføring av mange nye momenter i dette fisket. Både løsninger for prising av fangster tatt i det uregulerte fisket, innføring av landing av hunnkrabber og påbud om ilandføring av skadde individer, var nye momenter for partene. I tillegg var det stor usikkerhet i valutasituasjonen i markedene, og man var usikre på utviklingen i den globale økonomien.

Meklingen på hvitfisk (torsk) i desember 2008 kom ikke overraskende på noen av partene. Og det var flere momenter som talte for at forhandlingene ville bli vanskelige; nedgang i realøkonomien i viktige eksportland, likviditetsproblemer, sterk kronekurs og økning i de fleste kvotene for hvitfisk for 2009. Fra industrisiden var det klare krav om prisreduksjoner ved disse forhandlingene. Resultatet av meklingsordningen landet, i etterpåklokskapens lys, ikke på det nivået som var nødvendig. At dette resultatet i ettertid har vist seg å føre til gjentatte forhandlinger med flere prisjusteringer i løpet av de første 3 månedene i 2009, har ikke resultert i positiv erfaring med meklingsinstansen for aktørene i hvitfisknæringen. Som et resultat av dette, kan det være at erfaringen med prøveordningen er svært situasjonsbestemt for aktørene i hvitfisksektoren.

Kontalis rapport oppsummerer den generelle holdningen til meklingsordning blant industriaktørene i næringen som betinget positiv - betinget ved at ordningen i all hovedsak blir oppfattet av industrien som et mulig ekstra moment i prisforhandlingene så lenge minsteprissystemet eksisterer som i dag. På den andre siden viser rapporten at fiskersiden har lite til overs for denne type løsninger, og ordningen ønskes derfor heller ikke velkommen fra disse aktørene.

Meklingsinstansen har vært brukt på om lag 30 prosent av alle prisforhandlinger som Norges Råfisklag og Norges Sildesalgslag har gjennomført med industrien i prøveperioden. Om man tar med de prisforhandlingene som gjennomføres i de fire andre salgslagene vil denne prosentandelen gå vesentlig ned. Meklingsnemndene har i prøveperioden bidratt til prisfastsettelse i totalt 20 prosent av alle prisforhandlinger gjennomført av Norges Råfisklag og Norges Sildesalgslag.

Med basis i det som er fremkommet, synes Kontali det er vanskelig å hevde at ordningen med meklingsinstans er misbrukt. Det er likevel fra flåte/fiskerleddet i pelagisk sektor hevdet at motparten i prøveperioden har hatt redusert vilje til diskusjon, og heller ønsket å benytte seg av retten til mekling.

Kontalis rapport oppsummerer at det er klare signaler, i alle fall fra den delen av industrien som kjøper og foredler pelagiske arter, om at prøveordningen har tilført prisforhandlingene et positiv moment. En videreføring av ordningen, vil etter Kontalis oppfatning, trolig bli ønsket velkommen i denne delen av næringen. At man i hvitfisknæringen har et mindretall klart positive aktører, kan tilskrives at ordningen i liten grad er testet.

Arbeidsgruppen deler ikke Kontalis vurderinger på alle punkt, men tar rapporten til etterretning. Kontalis rapport er vedlagt i sin helhet i vedlegg 2.

5 Minsteprisfastsettelsen

5.1 Betydningen av minstepris i dag

Det opprinnelige formålet med minsteprisen var å sikre fiskerne gode og stabile priser for fisken. Bakgrunnen var en forutsetning om at særlig kystflåten ikke kunne utnytte markedsmechanismene godt nok. Markedet for førstehåndsomsetning av fisk har imidlertid endret seg mye siden råfiskloven trådte i kraft i 1952. Fiskeflåten har gjennomgående fått bedre lønnsomhet gjennom strukturering, fiskeflåtens mobilitet har økt sterkt, og markedsinformasjonen har blitt tilgjengelig for alle aktører i verdikjeden. Likevel er det fortsatt mindre båter med liten mobilitet som må drive innenfor sesongfiskeri – sterkt avhengig av lokale kjøpere.

Hvorvidt fiskeflåten fortsatt kan trenge den form for beskyttelse som ligger i en minstepris har derfor vært mye diskutert. Dette kapitlet vil forsøke å se på hvilken betydning minsteprisen kan ha for ulike aktører i dag. Kapitlet vil også si noe om fordeler og ulemper ved dagens ordning med å fastsette minstepris.

I omtalen av næringen omtales ofte de to partene, fiskerne og industrien, som to relativt homogene grupper. Dette er imidlertid ikke tilfelle. Det er store forskjeller og flere ulike interesser innenfor begge gruppene. Fiskeflåten består av alt fra små og mellomstore sjarker med liten mobilitet til store havgående fartøy. Fiskeindustrien består på sin side av alt fra små mottak til store kjøpergrupperinger. For begge grupper er det store forskjeller i geografisk beliggenhet og derfor også ulik tilgang til fangstmuligheter og markeder.

Strukturutviklingen i fiskeflåten og i fiskeindustrien har vært ulik. Fiskerne opererer innenfor en sektor der de fleste fiskerier i dag er adgangsregulert. Strukturutviklingen i fiskeflåten har

også vært politisk styrt. Fiskeindustrien har på sin side hatt fri etablering og sammenslåing. Det er likevel et politisk mål å legge til rette for en differensiert og desentralisert struktur for både fiskeflåte og industri.

De differensierte og desentraliserte strukturene i næringen kan åpne for markedsforstyrrelser, ikke minst sammen med det faktum at varen som handles, fisk, fortsatt i stor grad er en ferskvare som må omsettes relativt raskt. Kostnadene knyttet til mottak av fersk fisk og industrielt mottak via frossenfiskauksjoner, og transportkostnader vil også kunne være svært forskjellige. For øvrig er det også store sesongvariasjoner i fiskeriene som gir en ujevn tilførsel av fisk gjennom året. For eksempel landes i enkelte år om lag 85 prosent av all fersk torsk i perioden januar til april i Norges Råfisklags distrikt.

Minsteprisens rolle kan variere fra salgslag til salgslag. De seks salgslagene er også ulike hva gjelder størrelse, hvordan omsetningen foregår og hvordan de forvalter minsteprissystemet. Noen salgslag fastsetter minstepriser hyppig og setter minsteprisen lik markedspris, mens andre i større grad lar minsteprisen ligge som et gulv under markedsprisen i førstehåndsmarkedet.

Minstepris vil også kunne ha ulike effekter i ulike situasjoner. Det kan ved flere anledninger skilles mellom effekter for minstepris i pelagisk sektor versus i hvitfisksektoren, mellom omsetning på auksjon eller ikke auksjon, og mellom små og store aktører. Prisen i førstehåndsmarkedet vil kunne variere mellom regioner, avhengig av lokal tilførsel, etterspørsel og konkurranseforhold. Forskjellige produkttilstander som for eksempel fersk og fryst vil kunne ha forskjellig markedspris.

Fiskeflåten og fiskeindustrien har ulik risikoeksponering overfor markedet. Det kan hevdes at ordningen med minstepris medfører at fiskeindustrien tar største delen av risikoen ved plutselige endringer i prisene i sluttmarkedet. Dette vil først og fremst gjøre seg gjeldende på kort sikt der det oppstår et fall i sluttmarkedsprisene i tiden mellom førstehåndsomsetningen og videre omsetning. På lengre sikt vil et slikt prisfall også ramme fiskerne i form av reduserte minstepriser og faktiske omsetningspriser. Fiskeindustriens risikoeksponering gir for øvrig også muligheter for oppside. I et oppadgående marked har fiskeindustrien gode muligheter for å få god avkastning i eksportmarkedene.

De som kanskje er mest opptatt av nivået på minsteprisen er aktører som må selge til minstepris. I følge salgslagene er det en del aktører som ofte selger til minstepris. Årsaken til dette kan være at disse aktørene ikke er i posisjon til å forhandle fram en pris som de ellers kunne fått et annet sted. Det kan også bety at minsteprisen er satt lik reell omsetningspris i førstehåndsmarkedet. Avhengig av hvordan man mener minsteprisen bør settes, vil noen, på bakgrunn av dette, kunne hevde at minsteprisen i et slikt tilfelle er satt riktig, mens andre kan hevde at minsteprisen er satt for høyt, siden den ikke fungerer som et gulv. Hvis minsteprisen er satt for høyt i forhold til pris på sluttproduktet vil dette kunne bidra til omsetningsproblemer, noe som på sikt vil kunne regulere minsteprisen til et riktigere nivå.

5.2 Maktbalanse og minsteprisens legitimitet

Det kan være vanskelig å gi en ordning tilstrekkelig legitimitet når den gir de fiskereide salgslagene rett til ensidig å fastsette minstepriser som er bindende for selger og kjøper i første hånd. Dette er særlig utfordrende i tilfeller det fremkommer uenighet i prisdrøftelsene, og salgslagene med hjemmel i råfiskloven ensidig gjennomfører vedtak om pris. Dagens ordning for å fastsette minstepriser kan imidlertid hevdes å være effektiv og relativt forutsigbar. Siden salgslagene kan fastsette minsteprisen ensidig vil det alltid kunne iverksettes en beslutning.

Under prisdrøftelsene er partene representert ved hvert sitt forhandlingsutvalg. Disse utvalgene er relativt store. Årsaken til dette er at begge parter, på hver sin side, skal representere mange ulike interesser. Dette kan både redusere effektiviteten, og gjøre det vanskeligere å finne en løsning som tar hensyn til alle parter. Prisforhandlingsutvalgenes størrelse kan derfor gjøre forhandlingene vanskeligere for representantene.

I en del fiskerier er sesongene svært konsentrerte og tidsbegrensede. Dersom fiskesalgslagene fastsetter minstepriser som fiskeindustriens side er uenig i, vil industriens eneste mottiltak i slike tilfeller være kjøpestopp. Slik kjøpestopp vil særlig ramme de minste og minst mobile fiskefartøylene. Men kjøpestoppen vil fort kunne ramme industrien selv ved at volum som ikke blir produsert under kjøpestoppen, kan være vanskelig å hente inn igjen ved forskyvning av produksjonsperioden.

Muligheten til en ensidig minsteprisfastsettelse kan altså gi en ubalanse i forhandlingene. Professor Frank Asche¹ hevder at Råfisklaget ikke har utøvd maktmisbruk i minsteprisfastsettelsen for torsk. Dette er ikke til hinder for at følelsen av en undermaktbalanse oppleves som et stort problem for industrien, som føler at den ikke har reell påvirkning ved fastsettelse av minstepris. Det er ulike syn på hvor ujevn maktbalansen faktisk er. At industrien ikke har den endelige beslutningsmyndighet, utelukker ikke at den har innflytelse gjennom drøftelsene. Deltakelse i drøftelsene er derfor viktig for industrien.

At fiskesalgslagene er eid av fiskerne, og at salgslagene ensidig kan fastsette minstepris, kan medføre at enkelte fiskere har urealistiske forventninger til minsteprisdrøftelsene. En kraftig prisnedsettelse eller manglende prisoppgang kan være vanskelig for fiskerne å akseptere, uten sterke reaksjoner og krav om avgang for forhandlingsutvalg og administrasjon. Slike reaksjoner kan imidlertid oppstå uavhengig av hvem som fastsetter minstepris.

¹ Foredrag av Frank Asche, NorFishing 2010: <http://www.seafood.no/binary?id=133910>

5.3 Hensyn ved fastsettelse av minstepris

Det er flere hensyn som kan ønskes ivaretatt ved fastsettelse av minstepris. Disse kan kreve ulik vektning, og de ulike hensynene kan også til en viss grad være motstridende. Både hjemmemarkedet og utemarkedet er dynamiske markeder, så det som kan være riktige vurderinger ved én minsteprisfastsettelse vil kanskje ikke være like riktig ved en annen minsteprisfastsettelse. Dette krever at alle som er involverte i minsteprisfastsettelsene er fleksible og fokuserer på hovedhensynet om at minsteprisen skal sørge for en rimelig fordeling av forventet inntjening i markedene for sluttproduktene. Arbeidsgruppen vil i det følgende nevne noen hensyn som kan være viktige ved fastsettelse av minstepris.

5.3.1 Inntjening til flåte og industri

Uten grunnleggende lønnsomhet er det ikke liv laga for noen av partene, og det vil kunne få konsekvenser for strukturene i næringen. Dårlig lønnsomhet for fiskeflåten som følge av en for lavt satt minstepris kan gi strukturelle endringer i fiskeflåten, noe som vil kunne medføre konsekvenser for fiskemottak som har vært avhengige av leveringer fra en liten lokal flåte. Tilsvarende vil dårlig lønnsomhet for industrien som følge av for høy minstepris kunne redusere antall mottak og kystsamfunn som er basert på fiske. Dette vil kunne gi en utfordring også for kystflåten.

Førstehåndspris på fisk har stor betydning for både industri og flåte. Mens fiskeren isolert sett kunne ønsket høyest mulig pris for fisken, kunne industrien isolert sett ønsket fisk med tilfredsstillende kvalitet til lavest mulig pris. Imidlertid er flåte og industri gjensidig avhengige av hverandre, og derfor også avhengig av at den andre parten tjener penger.

Som nevnt er det en del fiskere som må selge fangstene sine til minstepris. Disse fiskerne vil naturligvis ønske minsteprisen satt så tett opp mot markedspris som overhodet mulig. Dersom minsteprisen settes over markedspris, vil imidlertid fiskerne kunne få problemer med å finne kjøpere. Dette vil medføre omsetningsproblemer. De industribedriftene som likevel kjøper fisk vil da kunne få problemer med å selge videre med dekning for innkjøpet. Fiskeindustrien vil da på kort sikt ta et økonomisk tap ved en endring i markedene. Når markedene er i oppsving har imidlertid fiskeindustrien tilsvarende mulighet for gevinst.

Minsteprisen må ta hensyn til lønnsomheten for både industri og flåte. Arbeidsgruppen mener at en minstepris skal sørge for en rimelig fordeling av forventet inntjening i markedene for sluttproduktene. Dette vil ikke alltid være nok til å skape lønnsomhet både for flåte og industri. I slike situasjoner kan det ikke legges til grunn at minsteprisen skal settes så lavt at industrien får dekket alle sine kostnader pluss fortjeneste, eller så høyt at fisker får lønnsomhet for å fiske og levere råstoff for produksjon til slike anvendelser eller markeder.

5.3.2 Forholdet til markedene - stabilitet versus fleksibilitet

At minsteprisfastsettelsen skal ta hensyn til markedene er alle enige om. Hele 90 prosent av norsk villfanget fisk eksporteres ut av Norge. Realøkonomien i eksportmarkedene, priser på konkurrerende varer, valutakurser, etc. er derfor viktige hensyn å ta når minsteprisen fastsettes.

Derimot er det stor uenighet om hvorvidt minsteprisene skal ha som mål å ha markedsregulerende effekt, og om minsteprisene overhodet *kan* bidra til å regulere og stabilisere markedene. Fra industriens side er man kritisk til at minsteprisene har en slik effekt, spesielt ettersom markedene har blitt stadig mer globalisert, og det finnes mange andre tilbydere fra andre fiskerinasjoner som ikke er bundet av minstepriser.

Både fiskeflåten og fiskeindustrien ønsker stabile rammebetingelser. En minstepris som ligger fast over en periode kan gi en viss forutsigbarhet, og derfor virke stabiliserende. Dette vil særlig gjelde for fiskeflåten ved kortsiktige prissvingninger ellers i markedet. På den andre siden medfører en norsk minstepris at muligheten til å respondere på eventuelle markedssjokk blir redusert for de norske bedriftene. Dette avhenger likevel av evne og vilje til å justere minsteprisene når det er nødvendig.

Hvis minsteprisen er satt tett opp mot markedsprisen i førstehåndsmarkedet, eller viser seg å være over markedsprisen på første hånd, vil en del aktører på fiskeindustriens side kunne få problemer med å finne kjøpere. Disse aktørene vil således få den økonomiske regningen for prisfallet på kort sikt. På lengre sikt vil minsteprisen til fisker gå ned, hvis ikke risikerer man stopp i markedet. Dette var tilfellet under finansuroen i 2009. Hvis minsteprisen i slike tilfeller ikke blir tilpasset vil dette i verste fall kunne stimulere til illegal omsetning og premiering av de aktører som omgår systemet.

I diskusjonen om minsteprisens påvirkning på markedene, bør det skilles mellom utenlandsmarkedet og hjemmemarkedet. I utenlandsmarkedet er norske fiskeprodusenter og -eksportører generelt prisgitt de rådende markedsprisene. De utenlandske matvarekjedene har mye makt. I dette markedet har minsteprisen minimal påvirkningskraft. Lokalt og nasjonalt kan det i større grad hevdes at en minstepris kan være stabiliserende. Dette gjelder nok først og fremst for fiskeflåten som blir beskyttet mot store kortsiktige prissvingninger og kredittrisiko, ved at inntekten ved en gitt kvote er relativt forutsigbar. Industrien lever på sin side av marginen, og de må i større grad forholde seg til markedspriser og svingende valutakurser. Matvareindustrien er i de fleste land en lavmarginindustri, og det er den også i fiskeri-Norge. For fiskeindustrien vil minsteprisen kunne øke risikoen, og ved lagerhold vil risikoen kunne øke ytterligere. Likevel kan det hevdes at minsteprisen også gir en viss stabilitet og forutsigbarhet til fiskeindustrien. Industrien er for eksempel tjent med å vite hva minsteprisen er, og derigjennom å vite "hva naboen tjener". Dette kan gi en viss forutsigbarhet i hjemmemarkedet.

En sideeffekt av minsteprissystemet er at det kan være lettere for konkurrenter fra andre land å få fullt innsyn i hva som er norske minstepriser, og at de derfor kan nyttegjøre seg av det norske systemet for å utkonkurrere norsk råstoff inn i markedene.

5.3.3 Geografi

Som nevnt er det store variasjoner i størrelse og geografisk beliggenhet både innenfor fiskeflåten og fiskeindustrien, og dette er også et relevant hensyn. Det er et politisk mål å legge til rette for at vi kan ha en differensiert og desentralisert struktur for både fiskeflåte og industri. Dette kan tale for at vi skal opprettholde bedrifter i områder med mindre og varierte landinger, og hvor bedriftene har en objektivt høyere kostnadsstruktur. Dette gjelder f.eks. fiskeindustri på Helgeland hvor det er høye transportkostnader, små kvantum blir landet og det er store sesongvariasjoner i landingene. En vare som er landet på for eksempel Røst eller Træna kan være mange kroner dyrere å frakte til Oslo enn en vare landet i for eksempel Rørvik. Minsteprisfastsettelsen må derfor ta hensyn til at man skal kunne kjøpe fisk også der det er betydelige transportkostnader. Men at *alle* skal kunne fiske og få levert til en pris som kan være lønnsom er likevel ikke mulig uten å differensiere prisene mer. Dette ville igjen kunne medføre andre utfordringer, særlig med tanke på kontroll.

5.3.4 Kvalitet

Minsteprisen bør også legge til rette for kvalitet. Det er allerede systemer for dette i dag, både innenfor hvitfisksektoren og pelagisk sektor. I hvitfisksektoren er det muligheter for å gi et kvalitetstrekk på opptil 40 prosent for landet fisk som ikke har god nok kvalitet. I pelagisk sektor går landet råstoff som ikke tilfredsstillende nødvendige kvalitetskrav til mel- og oljeproduksjon. Minsteprisen bør settes ut fra verdien på alminnelig god kvalitet. I begge sektorer er det mulighet for å premiere høyere kvalitet gjennom merpris, det vil si pris over minstepris.

5.4 Arbeidsgruppens konklusjoner om minstepris

Arbeidsgruppen mener at fiskesalgslagene fortsatt skal kunne fastsette minstepriser. Formålet med minsteprisen er å oppnå en rimelig fordeling av inntekt fra markedet mellom fisker og industri. Arbeidsgruppen ønsker i utgangspunktet at det bør fastsettes minstepris på alle fiskeslag, men det er ikke gitt at det skal være minstepris på alle arter til enhver tid. Arbeidsgruppen viser til at minstepris er et viktig instrument for hovedfiskeslagene, men at prisforhandlingene ikke nødvendigvis ivaretar de mindre viktige artene like godt.

Arbeidsgruppen mener at det i forbindelse med en beslutning om å innføre minstepris bør tas hensyn til at markedssituasjonen for enkelte produkter kan endre seg fra dag til dag, og at situasjonen kan være svært forskjellig i ulike geografiske områder selv om disse hører inn under samme salgslag.

5.4.1 Prosedyrer ved fastsetting av minstepris

I dag fastsettes minsteprisen av salgslagene etter prisdrøftelser og i de fleste tilfeller i samsvar med avtale med industrien. Som drøftet tidligere i kapittelet opplever industrien at det er manglende legitimitet som er hovedutfordringen ved dagens ordning med å fastsette minstepris.

Arbeidsgruppen mener at legitimitetsutfordringen best kan løses ved å gi industrien økt innflytelse ved minsteprisfastsettelsen. På bakgrunn av ovennevnte foreslår arbeidsgruppen at salgslaget og industrisiden, etter forhandlinger og avtale, skal bestemme minstepriser. Vedkommende salgslag fastsetter så minstepris i samsvar med den avtalen som partene kommer fram til. Arbeidsgruppen vil bemerke at det er oppnådd enighet i de fleste minsteprisforhandlingene som er gjennomført, og medlemmene tror dette også i fremtiden vil være situasjonen.

Arbeidsgruppen ser det videre som hensiktsmessig at partene i fellesskap kan avgjøre om det skal fastsettes en minstepris for det enkelte fiskeslag og hvor ofte minsteprisen bør justeres.

5.4.2 Prosedyrer for minsteprisfastsettelse ved uenighet

Som nevnt ovenfor mener arbeidsgruppen at minstepris skal fastsettes i samsvar med avtale mellom partene. En slik ordning vil imidlertid måtte ta høyde for at det kan oppstå tilfeller hvor partene ikke blir enige om minsteprisen. Dersom partene ikke skulle klare å bli enige må det derfor være et instrument som håndterer dette.

Arbeidsgruppen er delt i tre fraksjoner i spørsmålet om hvordan en slik eventuell uenighet skal håndteres, og hvor hver fraksjon skisserer forslag til ulike løsningsmekanismer. Nedenfor gjengis de ulike alternativene i rekkefølge etter hvilket forslag som flest medlemmer stiller seg bak.

Forslag 1: Oppmannsordning

Fire medlemmer, Kristin Alnes (FHL), Magnar Pedersen (FHL), Nils Williksen (NSL) og gruppens leder Ove Midttun, går inn for en ordning hvor minsteprisen ved uenighet fastsettes av en uavhengig tredjeperson – en oppmann.

Oppmannsordningen innebærer at forhandlingslederne for salgslag og industri legger frem sine respektive forslag, og begrunnelsen for disse, i møte med en oppmann. Oppmannen skal uten nærmere begrunnelse velge et av forslagene. Et viktig element med oppmannsordningen er nettopp at det ikke skal foretas noen mekling eller voldgift. Oppmannen skal kun avgjøre hvilket av partenes forslag som skal få gjennomslag.

Alnes, Pedersen, Williksen og Midttun mener oppmannsordningen vil disiplinere partene i forhandlingene, og stimulere til at partene gjennom disse oppnår enighet. Disse medlemmene mener at mekling eller voldgift ikke nødvendigvis vil disiplinere partene, men tvert imot kunne medføre posisjonering i ytterkantene før og under forhandlingene. Medlemmene mener også at oppmannsordningen, sammenlignet med en voldgiftsnemd, både vil være en billig og effektiv tvistemekanisme.

Medlemmene Alnes, Pedersen, Williksen og Midttuns forslag innebærer at spørsmålet om minsteprisen blir endelig avgjort ved oppmannens beslutning. Etter forslaget skal det aktuelle salgslaget deretter fastsette minstepris i samsvar med oppmannens standpunkt.

Videre mener Alnes, Pedersen, Williksen og Midttun at det vil være mest hensiktsmessig med én oppmann for alle salgslagene, pluss vara. En oppmann må tre inn relativt raskt, så det er derfor mest praktisk at oppmannen er en person og ikke en nemnd, mener disse medlemmene. I og med at forhandlingslederne for de to partene er fagpersoner, er det etter forslaget ikke nødvendig at oppmannen er fagperson. Forslagsstillerne viser til at oppmannens nøytralitet vil være avgjørende for å sikre ordningens legitimitet, og det viktigste er derfor at oppmannen er så nøytral som mulig. På bakgrunn av dette foreslår de nevnte medlemmer at riksmeklingsmannsombetet utnevner oppmannen. Oppnevningen må være tidsavgrenset, for eksempel for et visst antall år.

Forslag 2: Mekling mellom partene og myndighet for salgslaget til å fastsette minstepris dersom det ikke oppnås avtale

Tre medlemmer, Gerd Kristoffersen (Norges Kystfiskarlag), Johannes Nakken (Norges Fiskarlag) og August Fjeldskår (Norges Fiskarlag), går inn for en meklingsordning etter samme modell som prøveordningen fra 2007-2008, se punkt 4.1 ovenfor. Disse medlemmenes forslag innebærer at det skal foretas en mekling dersom det ikke oppnås enighet gjennom prisforhandlingene. Dersom det heller ikke oppnås enighet gjennom mekling, innebærer forslaget at salgslaget har myndighet til å fastsette den minstepris som salgslaget mener er korrekt.

Kristoffersen, Nakken og Fjeldskår mener at den negative holdningen som fiskerne hadde til prøveordningen i 2007-2008 ikke skyldtes meklingen i seg selv. Disse medlemmer mener det, trolig på bakgrunn av politisk agenda, foregikk et misbruk av prøveordningen. Det vises til at problemstillinger som partene med et minimum av forhandlingsvilje kunne løst på egen hånd, ble brakt inn for mekling. Kristoffersen, Nakken og Fjeldskår tror et slikt misbruk vil avta dersom ordningen blir gjort permanent.

Kristoffersen, Nakken og Fjeldskår mener det er viktig at det er samsvar mellom ansvar og disponering av virkemidler. Evalueringen av prøveordningen viste at salgslagene i de aller fleste tilfeller godtok meklingsresultatet, noe de nevnte medlemmene også mener vil være tilfellet i en permanent ordning. Som ansvarlig for omsetningen, mener Kristoffersen,

Nakken og Fjeldskår at salgslaget må kunne ha siste ord og fastsette minsteprisene dersom meklingsnemndas forslag ikke kan aksepteres.

Forslag 3: Mekling/voldgift gjennom riksmeklingsmannsembetet

Grethe Fossli (LO) foreslår at man nytter en meklingsordning når fiskesalgslagene og industrien ikke blir enig om minstepris. Fossli mener meklingsnemnden skal bestå av tre personer, en oppnevnt av Riksmeglingsmannsembetet og to av Fiskeri- og kystdepartementet etter forslag fra partene. Fossli mener at når en gjør bruk av Riksmeklingsembetet, må meklingene være reelle - dette i respekt for et slikt verktøy som mekling er, og for Riksmeklingsembetet.

Fossli mener det er rom for å mekle mellom partene og at dette vil best gjøres av en nemnd og ikke en person. Resultatet av meklingen skal være bindende for partene.

6 Fastsettelse av salgsvilkår, herunder omsetningsformer

Etter råfiskloven § 4 fastsetter salgslaget gjennom forretningsreglene salgsvilkår som for eksempel krav om garanti og andre betalingsvilkår, vilkår for leveringsavtaler, at salget skal foregå ved auksjon, og det kan fastsettes utbudsområde for fangstene. Arbeidsgruppen har vurdert hvorvidt ordningen med fastsettelse av salgsvilkår skal videreføres i samsvar med dagens ordning eller om det må kreves forhandlinger og avtale mellom salgslaget og industrien før det kan fastsettes salgsvilkår

Arbeidsgruppens flertall, Gerd Kristoffersen (Norges Kystfiskarlag), Johannes Nakken (Norges Fiskarlag), August Fjeldskår (Norges Fiskarlag), Grethe Fossli (LO) og Ove Midttun (arbeidsgruppens leder), mener salgsvilkår og omsetningsformer skal fastsettes av fiskesalgslagene på samme måte som i dag. Det framheves at salgslagene skal sikre at fiskerne får oppgjør, og må ut fra det gis anledning til å fastsette krav om garanti og andre betalingsbetingelser. Salgslagene skal legge til rette for at fiskerne som gruppe, kan nyttiggjøre seg fangstene på best mulig måte og salgslagene må derfor når det er anses nødvendig, bestemme om salget for eksempel skal foregå ved hjelp av auksjon, om det skal åpnes for leveringsavtaler m.v. Det er her tale om bestemmelser som salgslagene må kunne fastsette ensidig på vegne av fiskerne. Disse medlemmene mener imidlertid at endringer i salgsvilkår eller omsetningsformer skal forelegges berørte parter før fiskesalgslaget treffer endelig beslutning.

Et mindretall i arbeidsgruppen, medlemmene Magnar Pedersen (FHL) og Kristin Alnes (FHL) og Nils Williksen (NSL), går inn for at arbeidsgruppen ikke utelukkende ser på minsteprisfastsettelsen, men også fiskesalgslagenes rett til å diktere hvordan handelen skal gjennomføres. Øvrige salgsvilkår gjelder for eksempel krav om garanti og betalingsvilkår og videre slikt som omsetningsformer som auksjon, og vilkår for leveringsavtaler og utbudsområde.

Pedersen, Alnes og Williksen mener fiskesalgslagene rolle ikke må være så omfattende at de hindrer utvikling av normale og tette forretningsmessige forhold mellom to likeverdige industriaktører på sjø og land. Disse medlemmene mener at konflikter mellom industri og fiskesalgslag i større grad har vært knyttet til selve organiseringen av handelen, enn selve minsteprisspørsmålet. Som eksempel trekker disse medlemmene frem obligatoriske auksjoner og andre tvungne ordninger i regi av Norges Sildesalgslag, som grunnlag for konflikter mellom sjø og land.

Medlemmene Pedersen, Alnes og Williksen foreslår at salgsvilkår, herunder oppgjørsordninger og omsetningsformer, skal bestemmes av partene i fellesskap, og fastsettes av fiskesalgslaget. Disse medlemmene mener en slik ordning er nødvendig for å rette opp maktubalansen som eksisterer i dag, og således skape en bredere legitimitet til fiskesalgslagene og råfiskloven.

Dersom partene gjennom drøftinger ikke oppnår enighet om salgsvilkårene, foreslår Pedersen, Alnes og Williksen at partene må legge frem sine respektive forslag for oppmannen. Oppmannen må velge et av forslagene på samme måte som skissert under punkt 5.4.2 ovenfor.

7 Regulering og dirigering

Råfiskloven § 5 gir salgslagene fullmakt til å regulere fisket av hensyn til avtaket eller for å oppnå en hensiktsmessig utnyttelse av fangstene. Etter § 6 gis salgslagene fullmakt til å dirigere fangster til bestemte kjøpere eller til bestemt anvendelse når det anses nødvendig, enten for å få omsatt fangstene for den mest fordelaktige måte for fiskerne eller for å få en heldig gjennomføring av fiske, avtak, produksjon eller videreomsetning. Arbeidsgruppen går inn for å videreføre disse fullmaktene til salgslagene, men er delt i synet på hvorvidt reguleringer fastsatt etter reglene i utkastet til ny fiskesalglov, skal kunne underkastes en særskilt lovlighetskontroll.

Flertallet, Gerd Kristoffersen, Johannes Nakken, August Fjeldskår, Grethe Fosli og Ove Midttun, peker på at nevnte reguleringer kan undergis lovlighetskontroll på lik linje med enhver annen regulering. Flertallet kan ikke se at det foreligger hensyn som tilsier at nevnte reguleringer bør undergis et særskilt opplegg for lovlighetskontroll. Regulering/dirigering er først og fremst en inngripen i fiskernes fiskeriaktivitet. Dette vil ofte være tiltak som det er delte meninger om blant fiskerne. Å tenke seg at et salgslag gjennomfører slike tiltak mot sine medlemmer uten at de er nødvendige og innenfor lovens formål er derfor svært lite sannsynlig.

Flertallet legger til grunn at industrien bør varsles før en slik regulering iverksettes.

Et mindretall, bestående av medlemmene Magnar Pedersen (FHL), Kristin Alnes (FHL) og Nils Williksen (NSL) og, mener at industrien bør gis større mulighet for innflytelse når fiskesalgslagenes gjør bruk av råfisklovens regulerings- og dirigeringshjemler.

Pedersen, Alnes og Williksen mener at fiskesalgslagenes fullmakter til å regulere og dirigere fisket, skal videreføres innenfor de rammene som gjelder i dag. Imidlertid foreslår disse medlemmene at fiskesalgslagene skal gis en plikt til å orientere industrien før regulerings- eller dirigerings tiltak gjennomføres. De nevnte medlemmene foreslår også at industrien gis mulighet til å gjøre vedtaket om regulering eller dirigering til gjenstand for lovkontroll, det vil si kontroll av at avgjørelsen har tilstrekkelig hjemmel i loven. Disse medlemmene foreslår at denne lovkontrollen skal utføres av en oppmann, se også Forslag 1 under punkt 5.4.2 ovenfor. Forslaget innebærer en mulighet til å påklage avgjørelsen inn for oppmannen dersom industrien mener at begrunnelsen for tiltaket klart faller utenfor de rammene som fiskesalgslaget har fått.

Pedersen, Alnes og Williksen foreslår at oppmannen kan sette fiskesalgslagets avgjørelse til side dersom den ikke har grunnlag i loven. De nevnte medlemmer mener imidlertid ikke at klageadgangen medfører utsatt gjennomføring av tiltaket (oppsettende virkning). Forslaget innebærer derfor at fiskesalgslaget kan iverksette tiltaket selv om industrien klager beslutningen inn til oppmannen. Formålet bak forslaget er således å etablere en etterfølgende lovlighetskontroll.

8 Lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser (Fiskesalgslagsloven)

8.1 Arbeidsgruppens merknader til de enkelte bestemmelser

Overordnet om lovutkastet

Begrepet ”råfisk” må i dag anses som noe foreldet. Selv om begrepet blir benyttet i forbindelse med råfiskloven og dens virkeområde, kan det være hensiktsmessig å vurdere om begrepet bør fases ut av lovverket. Etter arbeidsgruppens oppfatning vil ”lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser (fiskesalgslagsloven)”, være et egnet navn på den nye loven. Navnet gir et godt bilde på hva loven faktisk regulerer, samt at bruken av ”viltlevende marine ressurser” vil samordne begrepsbruken med havressursloven.

Lovutkastet er oppdelt i kapitler. Arbeidsgruppen ser at lovutkastet inneholder et begrenset antall bestemmelser, noe som taler mot å dele loven inn i kapitler. Etter arbeidsgruppens syn er kapittelinndeling likevel hensiktsmessig siden det er store emnemessige skiller mellom de ulike bestemmelsene, noe som gjør kapittelinndeling naturlig og mer pedagogisk. Arbeidsgruppen mener det er betydningsfullt at loven gir et tydelig bilde på hvordan omsetningen foregår og hvilken rolle fiskesalgslagene har i ressursforvaltningen.

I enkelte spørsmål har det ikke blitt oppnådd enighet blant arbeidsgruppens medlemmer, herunder spørsmål om prosedyre for fastsettelse av minstepris ved uenighet, spørsmål om industriens innflytelse på salgsvilkår og omsetningsformer og ved iverksetting av regulering og dirigering. Der medlemmene ikke er enige vil de ulike posisjonene fremkomme i særskilte merknader og lovtekst.

Selve lovutkastet er tatt inn i punkt 7.2 nedenfor.

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

Til § 1. Formål

Gjeldende råfisklov har ingen formålsparagraf.

Selv om råfiskloven ikke har en egen formålsparagraf i dag, er det lagt til grunn at loven skal bidra til å øke lønnsomheten i fiskerinæringen gjennom å sikre gode og stabile priser. Arbeidsgruppen mener det er hensiktsmessig å gi fiskesalgslagsloven en egen formålsbestemmelse. Det vises også til at både havressursloven og deltakerloven har formålsparagrafer, og det kan således være hensiktsmessig å samordne utformingen av lovene.

Formålet med loven er å bidra til en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av viltlevende ressurser. Dette formålet skal etter lovutkastet oppnås gjennom å legge til rette for gode rammer for førstehåndsomsetningen og ved å sikre god dokumentasjon av ressursuttaket.

Setningen ”bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av viltlevende marine ressurser”, tilsvarer ordlyden i havressursloven § 1. Det vises til merknaden til havressursloven § 1, jf. Ot.prp. nr. 20 (2007-2008) Om lov om forvaltning av viltlevende marine ressurser (havressurslova).

Med ”bærekraftig forvaltning” menes en forvaltning av de viltlevende marine ressursene som gir en så høy langsiktig avkastning som mulig, slik at evnen til reproduksjon på lengre sikt ikke blir svekket. Med ”samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning” menes at ressursene skal forvaltes slik at rammevilkårene legger til rette for virksomhet som gir et overskudd til samfunnet, både når en tar hensyn til ressurser som er prissatt i markedene og andre ressurser samfunnet verdsetter.

Målet om bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av viltlevende ressurser skal for det første oppnås gjennom å legge til rette for ”gode rammer for førstehåndsomsetningen”. Arbeidsgruppen mener lovutkastet bidrar til forutsigbarhet og stabilitet for både fiskersiden og industrisiden. For det andre skal formålet nås gjennom å

sikre god dokumentasjon av ressursuttaket. Hovedoppgaven til fiskesalgslagene er å regulere førstehåndsomsetningen av viltlevende marine ressurser. Gjennom denne aktiviteten fremkommer en rekke opplysninger som er vesentlige i den nasjonale ressurskontrollen, og som dermed bidrar til å oppnå formålet med loven.

Til § 2. Saklig virkeområde

Råfiskloven inneholder ikke en egen bestemmelse om saklig virkeområde. Lovforslaget er således nytt.

Første ledd slår fast at loven gjelder førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser, samt etablering og godkjenning av fiskesalgslag og deres kontroll- og vedtakskompetanse. Begrepet ”førstehåndsomsetning” er benyttet for å klargjøre virkeområdet slik at det ikke oppstår tvil om at loven gjelder - billedlig uttalt - fra fiskefartøy til kaikant. Begrepet førstehåndsomsetning er også valgt siden uttrykket ”omsetning” kan skape tvil om loven også vil gjelde for videre salgslodd, som for eksempel til og mellom grossist, frysedisk og forbruker.

Et vesentlig punkt i råfiskloven er godkjenningen av fiskesalgslagene og de kompetansehjemler som gir fiskesalgslagene ulike forvaltningsrelaterte oppgaver. Arbeidsgruppen mener det er hensiktsmessig at det av virkeområdebestemmelsen fremgår klart at loven også gjelder godkjenning av fiskesalgslag, samt de godkjente fiskesalgslagenes kontroll- og vedtakskompetanse.

Annet ledd definerer hva som er å anse som førstehåndsomsetning etter loven. For det første vil omsetning av fangst fra den som har høstet ressursen være førstehåndsomsetning, jf. annet ledd *første alternativ*. Ofte vil førstehåndsomsetningen skje når fiskefartøyet ligger ved kai og selger fangsten sin til fiskemottaket. Det er imidlertid ikke et vilkår at eiendomsovergangen skjer på dette tidspunktet for at en omsetning skal falle inn under dette alternativet. Også dersom fangsten er satt på land og for eksempel blir oppbevart på et fryselager for senere å bli solgt, vil det på dette senere tidspunktet skje en førstehåndsomsetning som faller inn under loven.

For det andre vil den første omsetningen etter ilandføring, dersom fangsten ikke tidligere er omsatt med godkjenning av et fiskesalgslag, falle inn under begrepet førstehåndsomsetning, jf. annet ledd *annet alternativ*. En slik type førstehåndsomsetning finner sted når det er skjedd en eieroverdragelse av fangsten ute på havet som ikke er godkjent av fiskesalgslaget, og fangsten deretter bringes på land innenfor lovens stedlige virkeområde. Dette vil ikke bety at fisk som importeres til Norge, det vil si fisk som har blitt landet i utlandet og deretter blitt transportert hit pr. bil, båt eller fly, faller inn under annet ledd.

Tredje ledd definerer begrepet viltlevende marine ressurser, på samme måte som det defineres i havressursloven. Hva som regnes som viltlevende marine ressurser henger sammen med den biologiske vurderingen av hva som er hjemmehørende i sjøen. Viltlevende marine ressurser er

definert som fisk, sjøpattedyr med helt eller delvis tilhold i sjøen, andre marine organismer og planter med tilhold i sjøen eller på eller under havbunnen. Hva gjelder fisk er det gjort unntak for anadrom laksefisk slik det er definert i lov 15. mai 1992 nr. 47 om lakse- og innlandsfisk m.v. § 5 bokstav a. Med anadrom laksefisk menes i lakse- og innlandsfiskeloven § 5 laksefisk som vandrer mellom sjø og ferskvann og som er avhengig av ferskvann for å reproducere seg, samt rogn og unger av slik fisk

Tredje ledd innebærer også at sedentære arter omfattes i tillegg til arter og organismer som lever i vannsøylen og på overflaten. Dyr som har delvis tilhold i sjøen, som de ulike selartene, blir regnet som sjøpattedyr og blir således omfattet av loven. Bruken av begrepet ”marin” avgrenser videre i biologisk forstand mot dyr som lever i vann (akvatiske) og som helt eller delvis holder til i ferskvann. Selv om ferskvannsfisk også kan leve i områder med brakkvann, vil ikke førstehåndsomsetning av slike arter omfattes av loven.

Uttrykket viltlevende avgrenser loven mot akvakulturdyr som avles frem og holdes i fangenskap. Omsetning av oppdrettede marine arter som torsk, steinbit og kveite faller således utenom loven. Rømt oppdrettstorsk osv. vil imidlertid ikke regnes som akvakulturdyr dersom de har rømt fra merden. Omsetning av rømt oppdrettstorsk vil derfor omfattes av loven, og følgelig måtte gå gjennom salgslagssystemet. Kultiverte og genmodifiserte organismer er i utgangspunktet ikke omfattet av loven, med mindre de er naturaliserte som delemne i det marine økosystemet, på samme måte som havressursloven.

Til § 3. Stedlig og personelt virkeområde

Råfiskloven inneholder ikke bestemmelser om stedlige og personelt virkeområde. Lovutkastet er nytt.

Arbeidsgruppen har funnet det formålstjenlig å samle det stedlige og personelle virkeområde i samme bestemmelse. Arbeidsgruppen mener videre det av hensyn til en helhetlig og samordnet fiskerilovgivning er hensiktsmessig å ta utgangspunkt i havressurslovens virkeområde, som i det alt vesentlige faller sammen med det som er lagt til grunn i praktiseringen av råfiskloven.

Første ledd første punktum bestemmer at lovens stedlige virkeområde er norsk landterritorium med unntak av Jan Mayen og Svalbard, i norsk sjøterritorium og indre farvann, på den norske kontinentalsokkelen og i områder opprettet med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5.

Loven gjelder i norsk sjøterritorium og indre farvann slik det fremkommer i lov 27. juni 2003 nr. 57 om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone (territorialfarvannsloven). Sjøterritoriet omfatter et område på 12 nautiske mil utenfor grunnlinjene, mens indre farvann omfatter alt farvann innenfor grunnlinjene. Samlebetegnelsen territorialfarvannet omfatter alle disse områdene, jf. territorialfarvannsloven § 1. Det følger av territorialfarvannsloven § 5 at den også gjelder for sjøterritoriet og de indre farvann ved Svalbard, Jan Mayen, Bouvetøya, Peter

Is øy og Dronning Maud Land. Hvilke sjøområder ved norsk territorium og biland som er omfattet avhenger av ikraftsettingen av territorialfarvannsloven, jf. § 5. Foreløpig er loven kun satt i kraft for Svalbard og Jan Mayen, i tillegg til det norske fastlandet.

Lovutkastet gjelder i områder etablert med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (soneloven) §§ 1 og 5. Med hjemmel i soneloven § 1 er det opprettet særskilte havsoner etter havrettskonvensjonen kapittel V på 200 nautiske mil utenfor grunnlinjene utenfor fastlandet, Jan Mayen og Svalbard (ved forskrift 17. desember 1976 nr. 15 om iverksettelse av Norges økonomiske sone, forskrift 23. mai 1980 nr. 4 om opprettelse av fiskerisone ved Jan Mayen og forskrift 3. juni 1977 om fiskevernsonen ved Svalbard). Lovutkastet gjelder på norsk kontinentalsokkel slik den er avgrenset i lov 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumforekomster (kontinentalsokkelloven) § 1. Med ”kontinentalsokkelen” menes havbunnen og undergrunnen i de undersjøiske områdene som strekker seg ut over norsk sjøterritorium gjennom hele den naturlige forlengingen av landterritoriet til ytterkanten av kontinentalsokkelen, men ikke kortere enn 200 nautiske mil fra grunnlinjene som bredden av sjøterritoriet er målt fra, likevel ikke utover midtlinjen i forhold til en annen stat. Kontinentalsokkelens yttergrense blir fastsatt etter en særskilt folkerettslig prosedyre etter artikkel 76 i havrettskonvensjonen.

Første ledd siste punktum gir Kongen hjemmel til å fastsette at hele eller deler av loven skal gjelde på norsk landterritorium på Jan Mayen, Svalbard, Bouvetøya, Peter Is øy og Dronning Maud Land. Siden beslutningsmyndigheten er foreslått lagt til Kongen, må en beslutning om utvidelse av virkeområdet måtte gjennomføres gjennom kongelig resolusjon.

Bouvetøya, Peter Is øy og Dronning Maud Land er underlagt norsk statshøyhet som biland. Kongen bestemmer i hvilken grad andre lover skal gjelde for Bouvetøya, Peter Is øy og Dronning Maud Land etter lov 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvetøya, Peter Is øy og Dronning Maud Land § 2. Tilsvarende gjelder for Jan Mayen i medhold av lov 27. februar 1930 nr. 2 om Jan Mayen § 2.

Første ledd innebærer at all fangst som førstehåndsomsettes innenfor virkeområde skal skje med godkjenning av fiskesalgslag, jf. § 8. Dette medfører også at fangster høstet av utenlandske fartøyer vil omfattes av fiskesalgslagsloven dersom landingen skjer i Norge.

Annet ledd første punktum bestemmer at loven også vil gjelde utenfor områdene nevnt i første ledd for fartøy som omfattes av lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven). Dette innebærer at fiskesalgslagsloven vil gjelde for alle norske fiskefartøyer uavhengig hvor fangsten er fanget eller hvor fartøyer befinner seg. For eksempel må krill som er høstet av norsk fartøy i Sørishavet førstehåndsomsettes med godkjenning av et fiskesalgslag i tråd med fiskesalgslagsloven.

Annet ledd andre punktum gir departementet hjemmel til i forskrift å bestemme at fiskesalgslagsloven også skal gjelde for andre fartøy som omfattes av lov 24. juni 1994 nr. 39

om sjøfarten (sjøloven) §§ 1 og 4 og lov 12. juni 1987 om norsk internasjonalt skipsregister (NIS-loven) § 1.

Etter *tredje ledd* vil loven ikke gjelde for fangst høstet med utenlandsk fartøy innenfor lovens stedlige virkeområde når fangsten landes i utenlandsk havn, altså utenfor lovens stedlige virkeområde.

Kapittel 2. Etablering og godkjenning av fiskesalgslag

Til § 4. Godkjenning av fiskesalgslag

Bestemmelsen viderefører råfiskloven § 3 første ledd og annet ledd.

Etter råfiskloven § 3 første ledd kan departementet godkjenne vedtekter for salgsorganisasjoner av fiskere når fiskerne eller eiere av båt eller redskaper kan bli medlemmer ved direkte medlemskap eller ved medlemskap gjennom båtlag, lokale salgslag eller gjennom den faglige fiskerorganisasjon og salgsorganisasjonen er et samvirkeforetak. Paragraf 3 annet ledd gir en opprømsing av hvilke elementer som skal være inntatt i salgsorganisasjonens vedtekter. Etter råfiskloven er det således departementets godkjenning av vedtektene som danner grunnlaget for salgslagenes kompetanse etter loven.

Første ledd første punktum bestemmer at departementet kan godkjenne et samvirkeforetak som fiskesalgslag etter fiskesalgslagsloven. Kravet om at fiskesalgslag skal være et samvirkeforetak er en videreføring av gjeldende rett. Bestemmelsen innebærer at begrepet ”fiskesalgslag” får en legal betydning. Godkjenningen gir fiskesalgslag kompetanse til å utøve myndighet etter loven her.

Første ledd andre punktum bestemmer at bare fiskere eller organisasjoner av fiskere kan være medlemmer i fiskesalgslag. Organisasjoner av fiskere er for eksempel Norges Fiskarlag, Norges Kystfiskarlag, Sjømannsforbundet, Maskinistforbundet.

Annet ledd gir regler for hva samvirkeforetakets vedtekter skal inneholde for at departementet kan godkjenne organisasjonen som et fiskesalgslag. For å bli godkjent som fiskesalgslag må alle kravene som gis i litra a) til litra d) være oppfylt.

De ulike fiskesalgslagenes virksomhetsområder, herunder geografisk område og hvilke ressurser lagene kan omsette, blir i dag regulert gjennom forskrift 30. april 2010 nr. 641 om omsetning i første hand av villlevande marine ressursar. Arbeidsgruppen mener det er hensiktsmessig at de ulike fiskesalgslagenes virksomhetsområder fortsatt skal være konkretisert gjennom forskrift, og det er således ønskelig å videreføre dagens system.

Tredje ledd gir departementet hjemmel til i forskrift å gi nærmere bestemmelser om fiskesalgslagenes ansvarsområder, herunder om geografiske områder og hvilke villlevande marine ressurser det enkelte fiskesalgslag har enerett til å omsette.

Siste ledd bestemmer at fiskesalgslag har revisjonsplikt. Revisorloven § 2-1 bestemmer at regnskapspliktige skal påse at årsregnskapet revideres av en registrert revisor eller statsautorisert revisor i samsvar med § 2-2 (revisjonsplikt) når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov. Samvirkeforetak er etter regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 7 regnskapspliktige. Revisorloven § 2-1 annet ledd bestemmer imidlertid at revisjonsplikten ikke gjelder dersom driftsinntektene av den samlede virksomhet er mindre enn fem millioner kroner. Fiskesalgslagene er gjennom eneretten på førstehåndsomsetningen og sin rolle i ressurskontrollen, gitt en viktig rolle i norsk fiskeriforvaltning. Arbeidsgruppen mener derfor det er hensiktsmessig at fiskesalgslag har revisjonsplikt.

Til § 5. Statens kontrollør

Råfiskloven § 3 annet ledd nr. 3 bestemmer at salgsorganisasjonens vedtekter skal bestemme at departementet skal ha adgang til å oppnevne en offentlig kontrollør som skal lønnes av organisasjonen. Videre sier bestemmelsen at kontrollørens lønn skal fastsettes av departementet. Det er i dag oppnevnt kontrollører i samtlige seks fiskesalgslag. Kontrollørens viktigste funksjon er å føre kontroll med at den forvaltningsvirksomheten som salgslaget utøver er i samsvar med gjeldende regelverk. Hvilke oppgaver som kontrolløren skal utføre er i dag nærmere fastsatt i instruks.

Salgslagene har gjennom råfiskloven blitt tildelt en nasjonal rolle i ressursforvaltningen, og som i den nyere tid er videreutviklet og stadig blitt viktigere. En forutsetning for systemet er at fiskesalgslagene har tilstrekkelig legitimitet som objektiv kontrollmyndighet. Legitimiteten kan imidlertid utfordres siden salgslagene i sin helhet er eiet av fiskerne, og at salgslagenes kontroll i praksis innebærer tilsyn med at lagets eiere følger lovverket. Statens kontrollør kan i et slikt perspektiv ha en viktig funksjon. Kontrollørens tilstedeværelse og arbeid vil kunne styrke salgslagenes legitimitet som nasjonal ressurskontrollmyndighet.

Arbeidsgruppen mener det er formålstjenlig at fiskesalgslagsloven får en egen bestemmelse om statens kontrollør. En slik bestemmelse vil synliggjøre på en bedre måte at fiskesalgslagene er underlagt ekstern kontroll, og således bidra til å styrke salgslagenes legitimitet.

Første ledd *første punktum* bestemmer at departementet skal oppnevne en offentlig kontrollør i hvert fiskesalgslag som skal utføre de tilsynsoppgaver som departementet fastsetter i forskrift. Arbeidsgruppen mener at kontrollørens oppgaver skal forskriftsfestes. Dette vil sikre at kontrollørens arbeid blir oversiktlig og forutsigbart, noe arbeidsgruppen mener er fordelaktig for både kontrolløren og den som blir kontrollert.

Første ledd *andre punktum* slår fast at kontrollørens arbeid skal honoreres av fiskesalgslaget. Det er departementet som bestemmer honorarets størrelse. Begrepet honorar er benyttet siden kontrolløren ikke er ansatt i fiskesalgslaget. Arbeidsgruppen har drøftet hvorvidt honoraret bør betales av staten. Det er reist spørsmål om salgslagenes dekning av honoraret kan svekke ordningens legitimitet ved at kontrollen betales av den som blir kontrollert. Arbeidsgruppen

har imidlertid konkludert med at så ikke er tilfelle. Det vises til at det er departementet som fastsetter kontrollørens kontroloppgaver gjennom forskrift, samtidig som det er departementet som bestemmer størrelsen på honoraret. Arbeidsgruppen mener etter dette at kontrollørens legitimitet ikke kan sies å bli svekket, selv om det er salgslagene som faktisk utbetaler honoraret.

Andre ledd slår fast at fiskesalgslagene skal gi kontrolløren uhindret adgang til og innsyn i alle bøker, protokoller og korrespondanse som lagets organer har, og skal på anmodning forelegges andre opplysninger. Med uhindret adgang menes at kontrolløren til enhver tid skal gis adgang til de opplysninger han eller hun mener er nødvendige for kontrollen. Andre ledd bestemmer videre at kontrolløren har rett til å være til stede på fiskesalgslagets styremøter og årsmøter.

Til § 6. Tilbakekall av godkjenning

Råfiskloven har i dag ingen bestemmelse om tilbakekall av departementets godkjenning. *Første ledd* slår fast at departementet kan trekke tilbake godkjenningen dersom enkelte forutsetninger for godkjenningen blir brutt. Godkjenningen kan trekkes tilbake permanent eller midlertidig. Om tilbaketrekkingen skal være midlertidig eller permanent vil bero på en helhetlig vurdering av saksfeltet, herunder hvilke av forutsetningene som er brutt og omfanget og alvorligheten av de faktiske forhold. Formålet med bestemmelsen er å synliggjøre at kompetansen som er tildelt i medhold av loven er gitt under enkelte forutsetninger.

Første ledd bokstav a) bestemmer at godkjenningen kan trekkes tilbake permanent eller midlertidig dersom fiskesalgslaget ikke oppfyller de krav som er fastsatt i eller i medhold av samvirkeloven. Utkastet slår fast at det kun er samvirkeforetak som kan godkjennes som fiskesalgslag. Dersom fiskesalgslaget ikke oppfyller kravene i samvirkeloven, vil salgslaget heller ikke tilfredsstill § 4 i utkast til ny fiskesalgslagslov. Arbeidsgruppen mener det er nødvendig formelt å kunne trekke tilbake godkjenningen som er gitt i medhold av loven.

Første ledd bokstav b) bestemmer at godkjenningen kan trekkes tilbake permanent eller midlertidig dersom fiskesalgslaget hindrer statens kontrollør i sitt arbeid. Arbeidsgruppen mener det er nødvendig å presisere betydningen av at kontrolløren får utøve kontrollen uhindret.

Første ledd bokstav c) bestemmer at godkjenningen kan trekkes tilbake permanent eller midlertidig ved grov eller gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av ny lov.

Første ledd bokstav d) bestemmer at godkjenningen kan trekkes tilbake permanent eller midlertidig dersom fiskesalgslagenes organisering og struktur ikke er hensiktsmessig ut i fra lovens formål. Formålet med loven er å bidra til en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av villevende marine ressurser ved å legge til rette for gode rammer for førstehåndsomsetning og ved å sikre god dokumentasjon av ressursuttaket. Bestemmelsen

krever at det må foretas en helhetlig og overordnet vurdering knyttet til fiskesalgslagene og de politiske målene om bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av de viltlevende ressursene.

Annet ledd bestemmer at departementet ved tilbakekall av godkjenning kan bestemme at et annet fiskesalgslag skal overta ansvarsområdet til det fiskesalgslaget som fikk sin godkjenning tilbakekalt. Formålet med bestemmelsen er å kunne gjenopprette rammebetingelsene for førstehåndsomsetningen gjennom å utvide et annet fiskesalgslags virkeområde.

Til § 7. Overføring av myndighet

Bestemmelsen viderefører råfiskloven § 2 siste ledd.

Første ledd bestemmer at et fiskesalg kan overføre myndighet etter loven til et felles organ for to eller flere godkjente fiskesalgslag. Et eksempel kan være at salgslaget oppretter et eget organ som skal ivareta fiskesalgslagets lovpålagte ressurskontroll.

Annet ledd slår fast at fellesorganet skal ha vedtekter som er godkjent av departementet. Formålet med bestemmelsen er å sikre at fellesorganets aktiviteter ligger innenfor rammen av det fiskesalgslaget kan foreta seg i medhold av fiskesalgslagsloven.

Kapittel 3. Førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser

Til § 8. Førstehåndsomsetning

Råfiskloven § 2 gir kongen hjemmel til å bestemme at det skal være forbudt å tilvirke, omsette eller utføre råfisk dersom råfisken ikke i første hånd er omsatt gjennom eller med godkjenning av en salgsorganisasjon av fiskere, hvis vedtekter er godkjent av departementet. Forskrift om omsetning i første hånd av viltlevende marine ressurser § 2 slår fast at det forbudt å tilvirke, omsette eller utføre marine ressurser dersom de ikke i første hånd er omsatt gjennom eller med godkjenning av et fiskesalgslag med vedtekter som er godkjent av departementet.

Arbeidsgruppen mener det er formålstjenlig å tydeliggjøre gjeldende rett i fiskesalgslagsloven.

Første ledd slår fast at førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser skal skje gjennom eller med godkjenning av et fiskesalgslag. Bestemmelsen viderefører fiskesalgslagenes monopol på omsetning av viltlevende marine ressurser.

Andre ledd bestemmer at det er forbudt å utføre og tilvirke viltlevende marine ressurser som ikke er førstehåndsomsett med godkjenning av et fiskesalgslag, med mindre det er til eget forbruk. Bestemmelsen viderefører råfiskloven § 2 første ledd. Med utførsel menes enhver

aktivitet som fører viltlevende marine ressurser ut av lovens stedlige virkeområde. Med tilvirkning menes blant annet salting, henging og annen videreføring av fangsten.

Fiskeri- og kystdepartementet innførte utførselskvote for fisk og fiskevarer fra 1. juni 2006. Kvoten begrenser mengden marin fisk eller fiskevarer fra sportsfiske som kan føres ut av landet til 15 kg per person, uansett alder. Med ”eget forbruk” menes i loven utførsel av inntil 15 kilo fisk per person.

Tredje ledd bestemmer at departementet i forskrift kan gi nærmere bestemmelser om unntak fra første og annet ledd, herunder for deler, produkter eller biprodukter av viltlevende marine ressurser og om selvtilvirkning av egen fangst.

Med selvtilvirkning menes tilvirkning av den fangsten som fiskeren har høstet selv, for eksempel gjennom salting og tørking. Begrepet selvtilvirkning omfatter individuelle fiskere så vel som juridiske personer som disponerer både fiske- og tilvirkningskapasitet. Forskrift som regulerer selvtilvirkning vil kunne omfatte tilvirkning både om bord i fiskefartøyet, i egne fabrikkskip eller på anlegg i land. Forskriftshjemmelen innebærer at departementet kan gi nærmere regler for hva som skal regnes som selvtilvirkning av egen fangst, herunder personelle kriterier for hvem som foreta tilvirkningen.

Til § 9. Fastsettelse av avgift

Lovutkastet videreføring gjeldende råfisklov § 3 tredje ledd.

Første ledd bestemmer at et fiskesalgslag kan fastsette en avgift for førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser. Avgiften skal fastsettes på fiskesalgslagets årsmøte.

Annet ledd slår fast at avgiften skal gå til virksomhet som enten direkte knytter seg til førstehåndsomsetning av fisk, eller som står i rimelig nær sammenheng med fremme av dette formålet. Lovutkastet innebærer således en skranke for hva salgslagene kan benytte avgiften til. Høyesterett behandlet i Rt-1997-1210 et spørsmål om Norges Råfisklag sin overføring av avgiftsmidler til Norges Fiskarlag. Medlemmer av Norges Fiskarlag som hadde meldt seg ut og sluttet seg til Norges Kystfiskarlag, fikk medhold av høyesterett at det ikke kunne foretas trekk for avgiften til fordel for Norges Fiskarlag i fangster de leverte. Høyesterett uttalte i saken at:

”Det synes klart at loven ikke gir hjemmel for at avgiftsmidler kan brukes til fagorganisasjonsformål generelt, eller til organisasjonenes egen næringsvirksomhet utenfor enerettsområdet. Bruken av midlene må gå til virksomhet som enten direkte knytter seg til førstehåndsomsetningen av fisk, eller som står i rimelig nær sammenheng med fremme av dette formålet. Derimot kan det ikke ha avgjørende betydning om midlene brukes av Råfisklaget eller av Fiskarlaget, idet Råfisklaget må kunne bruke Norges Fiskarlag som instrument for å fremme sitt lovfestede omsetningsmonopol og yte vederlag for dette av avgiftsmidler.”

Etter det arbeidsgruppen kjenner til har fiskesalgslagene implementert Høyesteretts uttalelser i praktiseringen av råfiskloven. Arbeidsgruppen mener det likevel er hensiktsmessig å lovfeste gjeldende rett hva gjelder bruken av slike midler.

Til flertallsforslag til § 10 om fastsettelse av salgsvilkår og omsetningsformer fra Gerd Kristoffersen (Norges Kystfiskarlag), Johannes Nakken (Norges Fiskarlag), August Fjeldskår (Norges Fiskarlag), Grethe Fosli (LO) og Ove Midttun (arbeidsgruppens leder):

Bestemmelsen er en videreføring av råfiskloven § 4, og gir salgslagene enerett til å fastsette salgsvilkår og omsetningsformer.

Første ledd bestemmer at et fiskesalgslag skal fastsette alminnelige salgsvilkår for førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser, og kan bestemme hvilke omsetningsformer som kan benyttes.

Etter *andre ledd* skal endringer i salgsvilkår eller omsetningsformer forelegges berørte parter før det treffes endelig beslutning.

Tredje ledd slår fast at salgsvilkårene og bestemmelser om omsetningsform er bindende for kjøper og selger.

Til mindretallsforslag til § 10 om fastsettelse av salgsvilkår og omsetningsformer fra Magnar Pedersen (FHL) og Kristin Alnes (FHL) og Nils Williksen (NSL):

Første ledd bestemmer at det skal fastsettes alminnelige salgsvilkår for førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser, herunder hvilke omsetningsformer som kan benyttes.

Andre ledd slår fast at alminnelige salgsvilkår skal bestemmes av partene i fellesskap. Når partene er blitt enige skal fiskesalgslaget fastsette salgsvilkårene.

Tredje ledd bestemmer hvilke prosedyrer som gjelder dersom partene ikke lykkes å bli enige om salgsvilkårene. Tredje ledd *første punktum* bestemmer at partene ved uenighet skal bringe saken inn for en uavhengig person (oppmann) for avgjørelse. Det er riksmeklingsmannen som utpeker oppmannen. Tredje ledd *annet punktum* bestemmer at hver part skal fremlegge et begrunnet forslag til salgsvilkår for oppmannen. Oppmannen skal avgjøre hvilke av forslagene som skal fastsettes som salgsvilkår.

Til § 11. Fastsettelse av minstepris

Råfiskloven har ingen egen bestemmelse om minstepris, men hjemmelen til å fastsette minstepris ligger i råfiskloven § 4. Hjemmelen til å fastsette minstepris er et viktig instrument

innfor førstehåndsomsetningen av villlevende marine ressurser og det tilsier at hjemmelen blir framhevet og utbygget i en egen bestemmelse.

Første ledd *første punktum* bestemmer at det kan fastsettes en minstepris for førstehåndsomsetning av villlevende marine ressurser. Bestemmelsen er en kan-regel og innebærer ingen plikt til å fastsette minstepris.

Første ledd *annet punktum* angir formålet med å fastsette en minstepris. Formålet med minstepris er å oppnå en rimelig fordeling av inntekt fra markedet mellom fisker og industri. Subjektivt sett kan det tenkes at fiskersiden og industrisiden er uenig om hva som er en rimelig fordeling av inntekt fra markedet. Rimeligheten må ta utgangspunkt i en objektiv vurdering av forholdene, og nødvendigvis bero på en helhetsvurdering av en rekke ulike parametre. For en nærmere drøftelse om hvilke hensyn som kan vurderes i forbindelse med minstepris fastsettelsen vises det kapittel 5 ovenfor.

Annet ledd bestemmer at minsteprisen skal bestemmes av fiskesalgslaget og de øvrige partene i fellesskap. Med de øvrige partene menes her representanter fra fiskeindustrien. Bestemmelsen innebærer ikke at enkeltaktører på industrisiden kan kreve minsteprisforhandlinger. Med de øvrige parter menes industrisidens interesseorganisasjoner. I dag blir kjøperindustrisiden representert av FHL og NSL i prisforhandlingene. Annet ledd bestemmer videre at det er fiskesalgslaget som skal fastsette minsteprisen. Det er således salgslaget som forestår den formelle fastsettelsen av minsteprisen. Salgslaget er bundet til å fastsette den pris som det er enighet om.

Tredje ledd bestemmer at det er forbudt å omsette i strid med den fastsatte minstepris. Med ”i strid med” menes førstehåndsomsetning hvor fangsten omsettes med en lavere pris enn minsteprisen.

Til forslag til § 12 om prosedyre ved uenighet fra Kristin Alnes (FHL), Magnar Pedersen (FHL), Nils Williksen (NSL) og Ove Midttun (arbeidsgruppens leder)

Bestemmelsen innebærer at partene, i motsetning til hvordan situasjonen er etter råfiskloven, er jevnbyrdige i prisdrøftelsene. § 12 angir hvilke prosedyrer som gjelder dersom partene etter forhandlinger ikke lykkes å bli enige om minsteprisfastsettelsen, se også punkt 5.4.2 Forslag 1 ovenfor.

Første ledd bestemmer at minsteprisen skal bestemmes av en uavhengig person (oppmann), dersom partene gjennom prisforhandlinger ikke blir enige om minsteprisfastsettelsen. Ordlydens bruk av ”gjennom forhandlinger”, innebærer at det må ha funnet sted reelle forhandlinger før partene kan bringe saken inn for oppmannen. Første ledd bestemmer videre at det er riksmeklingsmannsambetet som skal utpeke hvem som skal besitte rollen som oppmann.

Andre ledd bestemmer at partene skal fremlegge hver sitt begrunnede forslag til oppmannen, som så avgjør hvilket forslag som skal fastsettes som minstepris. Bestemmelsen innebærer at det ikke skal foretas forhandlinger eller ny prøving av partenes standpunkter ved oppmannens bord. Tilsvarende er også oppmannen bundet av de forslag som fremlegges, og er avskåret fra å mekle mellom partene.

Industrisiden kan bestå av flere aktører, for eksempel FHL og NSL. Ordlyden innebærer imidlertid ikke at hver kjøperorganisasjon kan fremlegge et eget forslag for oppmannen. Bestemmelsen innebærer at industrisiden må legge frem ett omforent forslag for oppmannen som tar stilling til partenes forslag, det vil si ett forslag fra industrisiden og ett forslag fra fiskesalgslaget.

Selv om ordlyden setter et krav om at forslaget skal være begrunnet, vil partene selv bære risikoen for begrunnelsens innhold.

Når oppmannen har bestemt hvilket forslag som skal være minstepris, skal fiskesalgslaget fastsette minsteprisen. Oppmannens beslutning er bindende for partene.

Partene i fellesskap dekker kostnadene med oppmann.

Til forslag til § 12 om prosedyre ved uenighet fra Gerd Kristoffersen (Norges Kystfiskarlag), Johannes Nakken (Norges Fiskarlag) og August Fjeldskår (Norges Fiskarlag)

Bestemmelsen angir hvilke prosedyrer som gjelder dersom partene etter forhandlinger ikke lykkes å bli enige om minsteprisfastsettelsen, se også punkt 5.4.2 Forslag 2 ovenfor.

Etter *første ledd* skal spørsmålet om minstepris bringes inn for mekling dersom partene ikke oppnår enighet om minsteprisfastsettelsen.

Annet ledd bestemmer at dersom mekling ikke fører frem, skal spørsmål om minstepris fastsettes av fiskesalgslaget. Dette innebærer at den endelige beslutningsmyndigheten for minsteprisspørsmålet, ligger til fiskesalgslagene.

Partene i fellesskap dekker kostnadene med mekling.

Til forslag til § 12 om prosedyre ved uenighet fra Grethe Fossli (LO):

Bestemmelsen angir hvilke prosedyrer som gjelder dersom partene etter forhandlinger ikke lykkes å bli enige om minsteprisfastsettelsen, se også punkt 5.4.2 Forslag 3 ovenfor

Første ledd bestemmer at dersom partene gjennom forhandlinger ikke oppnår enighet om minsteprisfastsettelsen, skal spørsmål om minstepris bringes inn for riksmeklingsmannen for mekling.

Andre ledd gir bestemmelser om meklingsnemndens sammensetning. Meklingsnemnden skal bestå av tre personer, en oppnevnt av riksmeglingsmannen og to av Fiskeri- og kystdepartementet etter forslag fra partene.

Partene i fellesskap dekker kostnadene med mekling.

Kapittel 4. Regulering av høsting og dirigering av fangster

Til § 13. Kompetanse til å regulere høsting

Bestemmelsen viderefører råfiskloven § 5.

Første ledd *første punktum* bestemmer at et fiskesalgslag kan nedlegge midlertidig forbud eller andre reguleringer av høstingen når det er nødvendig av hensyn til avtaket. Beslutninger i medhold av første ledd første punktum berører ressursforvaltningen indirekte, selv om det er forhold rundt avtaket som ligger bak.

Det er hensynet til avtaket som kan begrunne tiltak etter bestemmelsen. Med ”nødvendig” menes at det må foreligge en situasjon som faktisk tilsier bruk av tiltak. Fiskesalgslaget kan således ikke iverksette tiltak uten at de rådende forholdene, eller forhold som er under oppseiling, tilsier det. Dårlig prisnivå kan for eksempel ikke anføres som begrunnelse for fangststopp. Heller ikke kan ressursmessige hensyn som påvirkning på andre fiskerier benyttes som begrunnelse. Bestemmelsen vil imidlertid være aktuell ved eventuell topper i fisket som medfører at det oppstår spørsmål om fisken i det hele tatt kan omsettes. Slike topper har i de senere årene særlig funnet sted under hysefisket på våren, hvor Norges Råfisklag har innført tiltak i medhold av råfiskloven § 5.

Dersom det blir gitt flere reguleringer som omhandler det samme fisket, er hovedregelen at fiskerne må rette seg etter de strengeste reguleringene.

Første ledd *annet punktum* slår fast at de tiltak som kan iverksettes etter første ledd første punktum, også kan iverksettes dersom tiltaket er nødvendig for å oppnå en hensiktsmessig utnyttelse av fangstene. I forarbeidene til råfiskloven, jf. Ot.prp. nr. 34 (1975-1976) s. 3, uttaler departementet at det foreligger ”et klart behov for å kunne regulere avtaket av fangstene også ut fra hensynet til å få fangstene anvendt på den beste måten, for eksempel til frysing for menneskemat istedenfor oppmaling til dyrefor”. Arbeidsgruppen mener det fortsatt kan være behov for en slik bestemmelse, og foreslår å videreføre hjemmelen.

Andre ledd bestemmer at forbud og reguleringer i medhold av første ledd, kan begrenses til enkelte fiskeslag, distrikter og fartøygrupper. Fiskesalgslaget kan således gi reguleringer på ulike måter. For eksempel kan forbud mot fangst av visse fiskesorter i nærmere angitte geografiske områder og tidsrom være aktuelle reguleringer. Tilsvarende kan forholdene tilsi at

reguleringer skjer gjennom kvotereguleringer pr. tur eller pr. tidsenhet, eller at fartøyene pålegges et gitt antall liggedager mellom hver tur. Valg av begrensninger må ligge innenfor rammen av hva som er nødvendig av hensyn til avtaket eller for å oppnå en hensiktsmessig utnyttelse av fangstene.

Tredje ledd gir departementet hjemmel til i forskrift å gi nærmere bestemmelser om fiskesalgslagenes kompetanse etter første og annet ledd.

Fjerde ledd slår fast at forvaltningsloven Kapittel VII ikke kommer til anvendelse på avgjørelser truffet i medhold av første ledd.

Til § 14. Kompetanse til å dirigere fangst

Bestemmelsen viderefører råfiskloven § 6.

Første ledd bestemmer at et fiskesalgslag kan, når det er nødvendig for å få fangstene omsatt på den mest fordelaktige måten, dirigere fangster til bestemte kjøpere og til bestemt anvendelse. Med ”nødvendig” menes at det må foreligge en situasjon som faktisk tilsier bruk av tiltak. Formålet med bestemmelsen er å sikre en rasjonell omsetning av fangstene i forhold til tilgjengelig landingskapasitet. Denne retten har imidlertid de senere år kun vært benyttet av Norges Råfisklag, men andre salgslag kan ha dirigeringsordninger basert på samtykke.

Andre ledd slår fast at forvaltningsloven Kapittel V og VII ikke kommer til anvendelse på avgjørelser truffet i medhold av første ledd.

Flertallsforslag til § 15 om orientering fra Gerd Kristoffersen (Norges Kystfiskarlag), Johannes Nakken (Norges Fiskarlag), August Fjeldskår (Norges Fiskarlag), Grethe Fosli (LO) og Ove Midttun (arbeidsgruppens leder)

Bestemmelsen gir fiskesalgslagene en varslingsplikt i de tilfellene det er nødvendig å benytte regulerings- eller dirigeringsadgangen i § 13 og § 14.

Mindretallsforslag til § 15 om orientering og varsling fra Kristin Alnes (FHL), Magnar Pedersen (FHL) og Nils Williksen (NSL)

Første ledd bestemmer at fiskesalgslaget skal varsle de berørte parter før beslutning etter § 13 og § 14 treffes. Med varsling menes at partene skal gis kjennskap til saken, før endelig beslutning fastsettes. Fiskesalgslaget har imidlertid ingen plikt til å avvente tilbakemelding. Fiskesalgslaget har heller ingen plikt til å ta hensyn til eventuelle tilbakemeldinger fra partene i sakens anledning.

Annet ledd *første punktum* gir regler for prosedyrer dersom industrien mener at beslutningen ikke har hjemmel i §§ 13 eller 14. I slike tilfeller kan saken bringes inn for oppmannen.

Annet ledd *annet punktum* slår fast at fiskesalgslaget kan gjennomføre beslutningen selv om saken bringes inn for oppmannen. Dette innebærer at beslutningen vil være rettslig bindende for næringsutøverne inntil det tidspunkt oppmannen eventuelt opphever tiltaket etter tredje ledd.

Tredje ledd bestemmer at oppmannen kan sette fiskesalgslagets beslutning til side dersom beslutningen ikke har grunnlag i § 13 og § 14.

Kapittel 5. Fiskesalgslagenes kompetanse som kontrollorgan

Til § 16. Kontrolloppgaver

Bestemmelsen er en videreføring av råfiskloven § 7, jf. også havressursloven § 48.

Første ledd bestemmer at fiskesalgslagene skal kontrollere at bestemmelser som er fastsatt i eller i medhold av fiskesalgslagsloven blir overholdt. Bestemmelsen fastslår kontrolloppgavene til fiskesalgslagene og at fiskesalgslagene har et selvstendig ansvar for ressurskontrollen. Fiskesalgslaget har etter bestemmelsen en plikt til å føre kontroll.

Andre ledd gir departementet hjemmel til å pålegge et fiskesalgslag å kontrollere fangster selv om fangsten i utgangpunktet ikke omfattes av fiskesalgslagets enerett til førstehåndsomsetning. Slik kontroll kan både innebære kvoteavrekning og fangstrapportering og andre former for kontroll. Det kan for eksempel være hensiktsmessig at fiskesalgslagene gjennom sine systemer fører kontroll med uttaket av en ressurs selv om retten til førstehåndsomsetning av arten ikke ligger til fiskesalgslaget. Siden fiskesalgslagene ikke er underlagt alminnelig instruksjonsmyndighet fra departementet er det nødvendig å lovfeste hjemmelen.

Tredje ledd bestemmer at departementet i forskrift kan gi nærmere bestemmelser om et fiskesalgslags organisering av kontrollarbeidet, gjennomføring av kontroll og om rapporterings- og kontrollrutiner.

Til § 17. Adgang og bistandsplikt

Bestemmelsen er en videreføring av råfiskloven § 7 andre ledd, jf. også havressursloven § 48 andre ledd.

Første ledd gir en positiv oppramsning av hvor og hva fiskesalgslagene kan kreve tilgang til ved utføringen av sine kontrolloppgaver etter § 14. Fiskesalgslagene kan dermed ikke kreve å få utføre kontroll på steder eller kreve å få opplysninger som ikke omfattes av oppramsningen. Første ledd viser således både hva fiskesalgslagene kan kontrollere og hva de ikke har krav på å kontrollere. Dersom fiskesalgslag ved utføring av kontroll ønsker tilgang til steder eller opplysninger som ikke er nevnt i første ledd, har den som blir kontrollert ikke plikt til å gi slik tilgang.

Når fiskeslagslag utøver ressurskontroll skal de etter første ledd gis uhindret tilgang til høstings- eller transportfartøy og til kjøperens eller mottakerens kontor, lager og produksjonsanlegg. Det samme gjelder når fangst blir overført fra eller til steng eller merd. Fiskesalgslagene skal således ha tilgang til de som involverte i landing eller førstehåndsomsetning av fangst. Det er kontroll av disse aktørene som har klarest sammenheng med fiskesalgslagenes virksomhet etter loven. For å kunne gjennomføre kontrollen på de stedene som er nevnt i første ledd *første* og *andre punktum*, er det nødvendig å ha tilgang til relevante kontrollopplysninger. Første ledd *tredje punktum* bestemmer hva for kontrollopplysninger fiskesalgslagene skal ha uhindret tilgang til, herunder fangstboken til fartøyet, landingsjournalen til mottaket eller kjøperen, landings- og sluttsedler og regnskap. Når fiskeslaglaget utfører en kontroll, er det som offentlig myndighet, og som offentlig myndighet er fiskesalgslagene underlagt taushetsplikt om forretningshemmeligheter med tilhørende regler om straff om pliktene ikke blir overholdt. Tilsvarende gjelder bruk av slik informasjon i egen næring.

Tilgangen til steder og opplysninger er nødvendig for å kunne sjekke om det er fangst igjen i fartøyet, at levert kvantum fangst stemmer med det oppgitte kvantum på sluttseddel og i fangstboken, og om det er blitt levert kvantum som ikke er ført på landings- eller sluttsedler. Tilgang til regnskap både til fartøy og kjøper/mottaker, er viktig for å kunne undersøke om det er mottatt betaling for fisk eller gitt andre vederlag som ikke stemmer med det kvantum som er ført på landings- eller sluttseddel.

Fiskesalgslagene skal ha tilgang til fartøy, mottak og kjøpere og opplysninger i forbindelse med eller etter landing av fangst. Hjemmelen skal ikke tolkes så vidt at fiskesalgslagene skal ha tilgang til for eksempel fartøy under utøving av fiske. Tilgangen er avgrenset til landings- og omsetningskontroll.

Andre ledd pålegger de som blir kontrollert å samarbeide med fiskesalgslagene ved kontroll og gi tilgang til steder og opplysninger som omfattes av første ledd. Samarbeidsplikten er nødvendig for at fiskesalgslagene skal kunne utføre de pålagte kontrolloppgavene på en god måte. Lovutkastet innebærer også at kontrollsubjektet må yte bistand under kontrollen. Slik bistand kan for eksempel være å hente frem aktuelle permer osv. som inneholder de opplysninger som kontrolløren ber om.

Til § 18. Informasjonsutveksling

Bestemmelsen er ny og slår fast at et fiskeslagslag skal gi og motta de opplysninger som Fiskeridirektoratet anser nødvendige for gjennomføring av kontroll etter fiskeslagsloven og havressursloven.

Fiskeridirektoratet har et overordnet ansvar for ressurskontrollarbeidet i Norge. Fiskeridirektoratet skal føre kontroll med at bestemmelser fastsatt i og i medhold av havressursloven, deltakerloven, soneloven og fiskeforbudsloven, kjøperregistreringsloven og

den nye fiskesalgslagsloven blir fulgt. Opplysningene som fiskesalgslagene skal kontrollere vil i de aller fleste tilfeller være de samme enten de gjennomfører ressurskontroll etter havressursloven eller omsetningskontroll etter fiskesalgslagsloven. Når det først er brudd på regelverket, finner en ved kontroll ofte brudd på begge typer regler. Omsetningskontroll og ressurskontroll henger derfor nært sammen. I lys av dette kan det være hensiktsmessig at Fiskeridirektoratet, som har det overordnede ressurskontrollarbeidet i Norge, har mulighet til å kreve utlevert slik informasjon fra et fiskesalgslag som direktoratet finner nødvendig for sitt kontrollarbeid.

Tilsvarende vil Fiskeridirektorat kunne ha behov for å gi informasjon til salgslagene, som direktoratet mener er nødvendige for at fiskesalgslagene skal utøve sine kontrollfunksjoner på en hensiktsmessig måte.

Til § 19. Tilgang på informasjon

Bestemmelsen er ny og er en særlig regel om unntak fra taushetsplikt ved utveksling av opplysninger mellom kontrollpersonell i fiskesalgslag og andre kontrollmyndigheter. Lovutkastet er en omskriving av havressursloven § 49. Bakgrunnen for havressursloven § 49 er at ulike bestemmelser om taushetsplikt for personell i ulike etater kan innebære en unødig hindring i samarbeidet om ressurskontroll.

Første ledd innebærer at kontrollpersonellet i fiskesalgslagsloven, uten hinder av taushetsplikt, kan gi andre kontrollmyndigheter, politi eller påtalemyndighet opplysninger som har naturlig sammenheng med oppgavene deres etter loven.

På samme måte fastslår *andre ledd* at taushetsplikt for personell i andre kontrollmyndigheter, politi eller påtalemyndighet, ikke hindrer at de gir kontrollpersonell i et fiskesalgslag opplysninger som nevnt i første ledd. Kompetansen til å gi slike opplysninger er både etter første og andre ledd avgrenset til opplysninger som har naturlig sammenheng med oppgavene til fiskesalgslaget.

Bestemmelsen gir rett til å gi opplysninger til andre kontrollmyndigheter, og innebærer således ingen opplysningsplikt.

Tredje ledd gir hjemmel til å fastsette nærmere bestemmelser om utveksling av opplysninger i forskrift. Slike bestemmelser kan for eksempel være hva slags typer opplysninger som skal utveksles og hvilke myndigheter som skal kunne utveksle opplysninger med kontrollpersonellet i fiskesalgslagene.

Siden bestemmelsen også gjelder etater som er underlagt flere ulike departementer, for eksempel politiet, er det naturlig at kompetansen til å gi forskrifter etter bestemmelsen blir lagt til Kongen.

Til § 20. Fangst som er omsatt i strid med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven

Lovutkastet viderefører råfiskloven § 6a, men er lagt nært opp til havressursloven § 54.

Første ledd slår fast at fangst eller verdien av fangst som er høstet eller førstehåndsomsatt i strid med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven tilfaller vedkommende fiskesalgslag. Med vedkommende fiskesalgslag menes det salgslaget som har retten til å omsette den aktuelle fangsten. Det er fangst eller verdien av fangst som er høstet eller førstehåndsomsatt i strid med fiskesalgslagsloven som tilfaller fiskeslagslaget etter første ledd. Brudd på for eksempel kvotebestemmelser, altså inndragning av fangst over kvote, vil fortsatt reguleres gjennom havressursloven § 54.

Andre ledd gir departementet hjemmel til å gi forskrift om behandlingen av slike tilfeller som omfattes av første ledd, herunder hvordan verdien av fangsten skal fastsettes, om det kan gis vederlag for kostnader ved ilandføring, og om hva fiskesalgslagene kan bruke slike midler til. I all hovedsak vil det ikke være problematisk å fastsette verdien av den lovstridige fangsten. Det vanlige er å legge omsetningsverdien til grunn. Imidlertid kan det tenkes at det kan oppstå behov for en ordning som tar utgangspunkt i andre parametre, og det kan derfor være hensiktsmessig at departementet får hjemmel til å bestemme regler for verdifastsettelsen dersom det skulle bli behov for det.

Tredje ledd slår fast at endelig vedtak er tvangsgrunnlag for utlegg. Endelig vedtak innebærer at klageadgangen må være uttømt eller at klageretten ikke er benyttet. Tredje ledd slår videre fast at verdien av fangsten kan kreves inn ved motregning i fangstoppgjør. Endelig sier tredje ledd at departementet kan gi forskrift om midlertidig tilbakehold av fangstverdi.

Kapittel 6. Reaksjoner ved lovbrudd

Til § 21. Straffansvar

Bestemmelsen viderefører § 9 i råfiskloven som bestemmer at forsettlig eller uaktsomme overtredelser kan straffes med bøter eller fengsel. Bestemmelsen er imidlertid harmonisert med havressursloven og deltakerloven, jf. arbeidet med etterkontroll av deltakerloven mv.

Første ledd bestemmer at forsettlig eller uaktsomme overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år. Bestemmelsen gir videre en oppramsning av hvilke lovbestemmelser som inneholder handlingsnormer, det vil si påbud og forbud, som det er aktuelt å belegge med straff.

Annet ledd bestemmer at grove overtredelser av bestemmelsene etter første ledd, kan straffes med fengsel i inntil fire år. Skyldkravet etter annet ledd er grov uaktsomhet eller forsett. I vurderingen av om en overtredelse er grov, skal det særlig legges vekt på om den økonomiske eller potensielle økonomiske verdien av overtredelsen er stor, om overtredelsen har skjedd

systematisk over tid, om overtredelsen er av grenseoverskridende art og om overtredelsen har skjedd som ledd i organisert virksomhet.

Vanligvis blir straffansvar rettet mot fartøyeieren eller rederen. *Tredje ledd* bestemmer imidlertid at også mannskapsmedlemmer kan straffes, og gir således et unntak fra hovedregelen. Tredje ledd *første punktum* slår fast at når straffansvar etter første ledd kan gjøres gjeldende mot fartøyføreren for en handling noen av mannskapet på et fartøy står for, kan den underordnede bare straffes dersom han har overtrådt bestemmelsen med forsett. Første punktum er en ”kan-regel”, og innebærer at det må foretas en skjønnsmessig vurdering av om straff skal ilegges mannskapsmedlemmet i det aktuelle tilfellet. Mannskapsmedlem kan bare ilegges straff for forsettlig overtredelser.

Tredje ledd *annet punktum* bestemmer at det i avgjørelsen av om en underordnet skal straffes, skal særlig tas hensyn til den preventive virkningen av straffen, hvor grov overtredelsen er, og om vedkommende har hatt eller kunne ha oppnådd fordel ved overtredelsen.

Fjerde ledd *første punktum* slår fast at fartøyføreren kan vedta forelegg på vegne av oppdragsgiveren. Dette omfatter også andre reaksjoner enn straff som et forelegg kan vise til, og gjelder forelegg rettet både mot person og mot foretak.

Etter fjerde ledd *andre punktum* kan oppdragsgiveren ilegges straff i sak som er reist mot fartøyføreren. Straffesak mot oppdragsgiveren kan fremmes uten at vedkommende selv er til stede, men må ikke være i strid med allmenne rettsprinsipper.

Femte ledd fastsetter at forsøk og medvirkning skal straffes på samme måte som overtredelser.

Til § 22. Straffeprosessuell inndragning

Råfiskloven har ingen egen bestemmelse om straffeprosessuell inndragning. Forslaget er nytt, men er harmonisert med havressursloven § 65. Straffeprosessuell inndragning er et av de mest effektive virkemidlene i håndhevelsen av fiskeriregelverket og er godt innarbeidet i påtalemakten og hos domstolene.

Første ledd gir hjemmel til å inndra fangst, redskaper, gjenstander, eiendommer, anlegg eller fartøy som er benyttet ved lovovertridelser. Bestemmelsen gir hjemmel til inndragning både overfor fiskere, transportører, mottakere og kjøpere av fangst. I stedet for tingen kan verdien helt eller delvis inndras hos den skyldige eller den det er handlet på vegne av, eller hos eieren. I de fleste tilfeller vil det være mest praktisk å inndra verdien av fangst mv. i stedet for selve tingen.

Etter *andre ledd* kan det fastsettes at panterrett og andre rettigheter i ting som blir inndratt, helt eller delvis faller bort. Føresegnene i straffelova § 37 c gjelder tilsvarende.

Tredje ledd bestemmer at når lovlig og ulovlig fangst er blandet sammen kan hele fangsten inndras.

Kapittel 7. Avsluttende bestemmelser

Til § 23. Ikrafttredelse

Bestemmelsen innebærer at fiskesalgslagsloven trer i kraft xx.xx.xxxx. Samtidig med at ny lov trer i kraft vil råfiskloven oppheves.

Til § 24. Overgangsbestemmelse

Paragraf 4 bestemmer at departementet kan godkjenne et samvirkeforetak, jf. lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak (samvirkelova), som fiskesalgslag etter loven her. Bestemmelsen innebærer at fiskesalgslag som utøver myndighet i medhold av råfiskloven, må godkjennes etter ny lov.

Bestemmelsen slår fast at fiskesalgslag som har godkjenning etter råfiskloven kan utøve sin virksomhet som fiskesalgslag i to år etter lovens ikrafttredelse. Arbeidsgruppen mener en tidshorison på to år gir fiskesalgslagene tilstrekkelig tid til å søke om ny godkjenning etter fiskesalgslagsloven.

8.2 Utkast til lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser (fiskesalgslagsloven)

Arbeidsgruppens forslag til § 1 til § 9:

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§1. Formål

Formålet med loven er å bidra til en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av viltlevende marine ressurser ved å legge til rette for gode rammer for førstehåndsomsetning og ved å sikre dokumentasjon av ressursuttaket.

§ 2. Saklig virkeområde

Loven gjelder førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser, samt etablering og godkjenning av fiskesalgslag og deres kontroll- og vedtakskompetanse.

Med førstehåndsomsetning menes i loven her omsetning av viltlevende marine ressurser fra den som har høstet ressursen, samt den første omsetning etter ilandføring dersom fangsten ikke tidligere er omsatt gjennom eller med godkjenning av et fiskesalgslag.

Med viltlevende marine ressurser menes i loven her fisk, med unntak av anadrom laksefisk slik det er definert i lov 15. mai 1992 nr. 47 om lakse- og innlandsfisk m.v. § 5

bokstav a, sjøpattedyr med helt eller delvis tilhold i sjøen, andre marine organismer og planter med tilhold i sjøen eller på eller under havbunnen.

§ 3. Stedlig og personelt virkeområde

Loven gjelder på norsk landterritorium med unntak av Jan Mayen og Svalbard, i norsk sjøterritorium og indre farvann, på den norske kontinentalsokkelen og i områder opprettet med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5. Kongen kan fastsette at hele eller deler av denne loven skal gjelde på norsk landterritorium på Jan Mayen, Svalbard, Bouvetøya, Peter Is øy og Dronning Maud Land.

For fartøy som omfattes av lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven), gjelder loven også utenfor områdene i første ledd. Departementet kan i forskrift bestemme at loven skal gjelde for andre fartøy som omfattes av lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) § 1 og lov 12. juni 1987 om norsk internasjonalt skipsregister (NIS-loven) § 1.

Loven gjelder ikke førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser som er høstet med utenlandsk fartøy innenfor lovens stedlige virkeområde når fangsten bringes til utenlandsk havn.

Kapittel 2. Etablering og godkjenning av fiskesalgslag

§ 4. Godkjenning av fiskesalgslag etter loven her

Departementet kan godkjenne et samvirkeforetak, jf. lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak (samvirkelova), som fiskesalgslag etter loven her. Bare fiskere *eller organisasjoner av fiskere* kan være medlem i et slikt samvirkeforetak.

Salgsorganisasjonens vedtekter skal ha bestemmelser om følgende:

- a) At salgsorganisasjonen skal ha en kontrollkomité.
- b) At virksomhet som salgsorganisasjonen driver, og som ikke direkte er organisering av førstehåndsomsetningen, skal skje gjennom egne selskaper.
- c) At bestemmelser som treffes om anvendelse av formuen ved oppløsning av salgsorganisasjonen skal godkjennes av departementet.
- d) At tvister mellom salgsorganisasjonen og dens medlemmer skal løses på nærmere bestemt måte.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om fiskesalgslagenes ansvarsområder, herunder om geografiske områder og hvilke viltlevende marine ressurser det enkelte fiskesalgslag har enerett til å omsette, jf. § 8 (førstehåndsomsetning).

Fiskesalgslag har revisjonsplikt.

§ 5. Statens kontrollør

Departementet skal oppnevne en offentlig kontrollør i hvert fiskesalgslag som skal utføre de tilsynsoppgaver som departementet fastsetter i forskrift. Kontrolløren honoreres av laget etter satser fastsatt av departementet.

Kontrolløren skal gis uhindret adgang til og innsyn i alle bøker, protokoller og korrespondanse som lagets organer har, og skal på anmodning forelegges andre opplysninger. Kontrolløren har rett til å være til stede på fiskesalgslagets styremøter og årsmøter.

§ 6. *Tilbakekall av godkjenning*

Departementet kan kalle tilbake godkjenningen permanent eller midlertidig dersom:

- a) fiskesalgslaget ikke oppfyller de krav som er fastsatt i eller i medhold av samvirkeloven
- b) statens kontrollør har blitt hindret i sitt arbeid.
- c) ved grov eller gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.
- d) fiskesalgslagenes organisering og struktur ikke er hensiktsmessig ut i fra lovens formål.

Ved tilbakekall av godkjenning kan departementet bestemme at et annet fiskesalgslag skal overta ansvarsområdet til det fiskesalgslaget som fikk sin godkjenning tilbakekalt.

§ 7. *Overføring av myndighet*

Fiskesalgslag kan overføre myndighet etter loven her til et felles organ for to eller flere godkjente fiskesalgslag.

Et slikt fellesorgan skal ha vedtekter som er godkjent av departementet.

Kapittel 3. Førstehåndsomsetning av villlevende marine ressurser

§ 8. *Førstehåndsomsetning*

Førstehåndsomsetning av villlevende marine ressurser skal skje gjennom eller med godkjenning av et fiskesalgslag.

Det er forbudt å utføre og tilvirke villlevende marine ressurser som ikke er førstehåndsomsatt med godkjenning av et fiskesalgslag, med mindre det er til eget forbruk.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om unntak fra første og annet ledd, herunder for deler, produkter eller biprodukter av villlevende marine ressurser og om selvtilvirkning av egen fangst.

§ 9. *Fastsettelse av avgift*

Et fiskesalgslag kan fastsette avgift for førstehåndsomsetning av villlevende marine ressurser. Avgiften skal fastsettes på fiskesalgslagets årsmøte.

Avgiften skal gå til virksomhet som enten direkte knytter seg til førstehåndsomsetning av fisk, eller som står i rimelig nær sammenheng med fremme av dette formålet.

Flertallsforslag til § 10 fra Gerd Kristoffersen (Norges Kystfiskarlag), Johannes Nakken (Norges Fiskarlag), August Fjeldskår (Norges Fiskarlag), Grethe Fossli (LO) og Ove Midttun (arbeidsgruppens leder):

§ 10. Fastsettelse av salgsvilkår og omsetningsformer

Et fiskesalgslag skal fastsette alminnelige salgsvilkår for førstehåndsomsetning av villlevende marine ressurser, og kan bestemme hvilke omsetningsformer som kan benyttes.

Endringer i salgsvilkår eller omsetningsformer skal forelegges berørte parter før det treffes endelig beslutning.

Salgsvilkårene og bestemmelser om omsetningsform er bindende for kjøper og selger.

Mindretallsforslag til § 10 fra Magnar Pedersen (FHL) og Kristin Alnes (FHL) og Nils Williksen (NSL):

§ 10. Fastsettelse av salgsvilkår og omsetningsformer

Det skal fastsettes alminnelige salgsvilkår for førstehåndsomsetning av villlevende marine ressurser, herunder hvilke oppgjørsordninger og omsetningsordninger som kan benyttes.

Alminnelige salgsvilkår bestemmes av partene i fellesskap, og fastsettes av fiskesalgslaget.

Dersom partene gjennom drøftinger ikke oppnår enighet om salgsvilkår etter første ledd, skal saken bringes inn for en uavhengig person (oppmann), som utpekes av riksmeklingsmannen. Hver part skal fremlegge et begrunnet forslag til salgsvilkår for oppmannen, som avgjør hvilke av forslagene som skal fastsettes som salgsvilkår.

Arbeidsgruppens forslag til § 11:

§ 11. Fastsettelse av minstepris

Det kan fastsettes minstepris for førstehåndsomsetning av villlevende marine ressurser. Formålet med minstepris er å oppnå en rimelig fordeling av inntekt fra markedet mellom fisker og industri.

Minstepris bestemmes etter forhandlinger mellom fiskesalgslaget og øvrige parter, og fastsettes av fiskesalgslaget.

Det er forbudt å omsette i strid med den fastsatte minsteprisen.

Forslag til § 12 fra Kristin Alnes (FHL), Magnar Pedersen (FHL), Nils Williksen (NSL) og Ove Midttun (arbeidsgruppens leder):

§ 12. Prosedyre ved uenighet

Dersom partene gjennom forhandlinger ikke oppnår enighet om minsteprisfastsettelsen, skal minstepris bestemmes av en uavhengig person (oppmann), som utpekes av riksmeklingsmannen.

Hver part skal fremlegge et begrunnet forslag til minstepris for oppmannen, som avgjør hvilket forslag som skal fastsettes som minstepris.

Forslag til § 12 fra Gerd Kristoffersen (Norges Kystfiskarlag), Johannes Nakken (Norges Fiskarlag) og August Fjeldskår (Norges Fiskarlag):

§ 12. Prosedyre ved uenighet

Dersom partene gjennom forhandlinger ikke oppnår enighet om minsteprisfastsettelsen, skal spørsmål om minstepris bringes inn for mekling.

Dersom mekling ikke fører frem, fastsettes minstepris av fiskesalgslaget.

Forslag til § 12 fra Grethe Fossli (LO):

§ 12. Prosedyre ved uenighet

Dersom partene gjennom forhandlinger ikke oppnår enighet om minsteprisfastsettelsen, skal spørsmål om minstepris bringes inn for riksmeklingsmannen for mekling.

Meklingsnemnden skal bestå av tre personer, en oppnevnt av riksmeklingsmannen og to av Fiskeri- og kystdepartementet etter forslag fra partene.

Arbeidsgruppens forslag til § 13 og § 14:

Kapittel 4. Regulering av høsting og dirigering av fangster

§ 13. Kompetanse til å regulere høsting

Når det er nødvendig av hensyn til avtaket kan fiskesalgslag nedlegge midlertidig forbud eller andre reguleringer av høstingen. Det samme gjelder dersom det er nødvendig for å oppnå en hensiktsmessig utnyttelse av fangstene.

Forbudet og reguleringene kan begrenses til enkelte fiskeslag, distrikter og fartøygrupper.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om fiskesalgslagenes kompetanse etter første og annet ledd.

Kapittel VII i forvaltningsloven kommer ikke til anvendelse på avgjørelser truffet i medhold av første ledd.

§ 14. *Kompetanse til å dirigere fangster*

Når det er nødvendig for å få fangstene omsatt på den mest fordelaktige måten, kan et fiskesalgslag dirigere fangster til bestemte kjøpere og til bestemt anvendelse.

Kapittel V og VII i forvaltningsloven kommer ikke til anvendelse på avgjørelser truffet i medhold av første ledd.

Flertallsforslag til § 15 fra Gerd Kristoffersen (Norges Kystfiskarlag), Johannes Nakken (Norges Fiskarlag), August Fjeldskår (Norges Fiskarlag), Grethe Fosli (LO) og Ove Midttun (arbeidsgruppens leder):

§ 15. *Orientering*

De berørte parter skal varsles før beslutning etter § 13 og § 14 treffes.

Mindretallsforslag til § 15 fra Magnar Pedersen (FHL) og Kristin Alnes (FHL) og Nils Williksen (NSL):

§ 15. *Orientering og prosedyre ved uenighet*

De berørte parter skal varsles før beslutning etter § 13 og § 14 treffes.

Dersom de berørte parter mener at beslutningen ikke har grunnlag i loven, kan saken bringes inn for oppmannen. Fiskesalgslaget kan gjennomføre beslutningen selv om saken bringes inn for oppmannen.

Oppmannen kan sette beslutningen til side dersom beslutningen ikke har grunnlag i § 13 og § 14.

Arbeidsgruppens forslag til § 16 til § 25:

Kapittel 5. Fiskesalgslagenes kompetanse som kontrollorgan

§ 16. *Kontrolloppgaver*

Fiskesalgslag skal kontrollere at bestemmelser som er fastsatt i eller i medhold av loven her blir overholdt.

Departementet kan pålegge fiskesalgslag å kontrollere opplysninger om fangster selv om fangsten ikke omfattes av fiskesalgslaget enerett til førstehåndsomsetning.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om fiskesalgslags organisering av kontrollarbeidet, gjennomføring av kontroll og om rapporterings- og kontrollrutiner.

§ 17. *Adgang og bistandsplikt*

I forbindelse med kontroll som nevnt i § 17 kan fiskesalgslag kreve uhindret tilgang til høstings- eller transportfartøy og til kjøperens eller mottakerens kontor, lager og

produksjonsanlegg. Det samme gjelder når fangst blir overført fra eller til steng eller merd. I denne sammenheng kan fiskesalgslag kreve uhindret tilgang til fangstdagbok, landingsjournal, sedler og regnskap.

Den som blir kontrollert har plikt til å samarbeide og yte bistand for gjennomføring av kontrollarbeidet.

§ 18. Informasjonsutveksling

Fiskesalgslag skal gi og motta de opplysninger som Fiskeridirektoratet anser nødvendige for gjennomføring av kontroll etter loven her og havressursloven.

§ 19. Utveksling av informasjon mellom kontrollmyndigheter

Kontrollpersonell i fiskesalgslag kan uten hinder av taushetsplikt gi andre kontrollmyndigheter, politi eller påtalemyndighet opplysninger som har naturlig sammenheng med oppgavene deres etter loven her.

Taushetsplikt for personell i andre kontrollmyndigheter, politi eller påtalemyndighet hindrer ikke at de gir kontrollpersonell i et fiskesalgslag opplysninger som nevnt i første ledd.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utveksling av opplysninger.

§ 20. Fangst som er omsatt i strid med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven

Fangst eller verdien av fangst som er høstet eller førstehåndsomsatt i strid med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven tilfaller vedkommende fiskesalgslag.

Departementet kan i forskrift fastsette regler om behandlingen av slike saker, hvordan verdien av fangsten skal fastsettes, om det kan gis vederlag for kostnader ved ilandføring, og om hva fiskesalgslagene kan bruke slike midler til.

Endelig vedtak er tvangsgrunnlag for utlegg, og verdien av fangsten kan kreves inn ved motregning i fangstoppgjør. Departementet kan gi forskrift om midlertidig tilbakehold av fangstverdi.

Kapittel 6. Reaksjoner ved lovbrudd

§ 21. Straffansvar

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 5 annet ledd, § 8, § 12, § 13, § 15 og § 16 straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år.

Grov overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd, som er gjort med grov uaktsomhet eller med forsett, kan straffes med fengsel i inntil fire år. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den økonomiske eller potensielle økonomiske verdien av overtredelsen er stor, om overtredelsen har skjedd systematisk og over tid, om overtredelsen er av grenseoverskridende art, og om overtredelsen har skjedd som ledd i organisert virksomhet.

Når straffeansvar etter første ledd kan gjøres gjeldende mot fartøyføreren for en handling noen av mannskapet på et fartøy står for, kan den underordnende bare straffes dersom han har overtrådt bestemmelsen med forsett. Ved avgjørelsen av om en underordnet skal straffes, skal det særlig tas hensyn til den preventive virkningen av straffen, hvor grov overtredelsen er, og om vedkommende har hatt eller kunne ha oppnådd fordel ved overtredelsen.

Fartøyføreren kan vedta forelegg på vegne av oppdragsgiveren. Oppdragsgiveren kan også straffes i sak som reises mot fartøyføreren.

Forsøk og medvirkning straffes på samme måte.

§ 22. Straffeprosessuell inndragning

Ved overtredelse av bestemmelser nevnt i § 21 første ledd, kan fangst inndras. Det samme gjelder redskaper, gjenstander, eiendommer, anlegg eller fartøy som er benyttet ved lovovertrедelsen. Dette gjelder uten hensyn til hvem som er eier. I stedet for tingen kan verdien helt eller delvis inndras hos den skyldige eller den det er handlet på vegne av, eller hos rederen.

Det kan fastsettes at panterett og andre rettigheter i ting som blir inndratt, helt eller delvis faller bort. Bestemmelsene i lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven), § 37 c gjelder tilsvarende.

Når lovlig og ulovlig fangst er blandet sammen, kan hele fangsten inndras.

Kapittel 7. Avsluttende bestemmelser

§ 23. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft xx.xx.xxxx. Samtidig oppheves lov 14. desember 1951 nr. 03 om omsetning av råfisk (råfiskloven).

Forskrift eller enkeltvedtak gitt i eller i medhold av råfiskloven, gjelder fortsatt inntil de blir opphevet. Forskrifter fastsatt i medhold av loven her, kan likevel oppheve forskrifter etter råfiskloven når de uttrykkelig fastslår dette.

§ 24. Overgangsbestemmelse

Fiskesalgslag som har godkjente vedtekter i medhold av lov 14. desember 1951 nr. 03 om omsetning av råfisk (råfiskloven), kan fortsette virksomheten i medhold av loven her inntil to år etter at loven her trer i kraft.

§ 25. Endringer i andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak (samvirkelova) blir det gjort følgende endringer:

§ 27 annet ledd skal lyde:

(2) Berre medlemmar kan ha krav på etterbetaling. I salsorganisasjonar av fiskarar som nemnt i *lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser (fiskesalgslagsloven) § 4* kan også andre som har omsett med organisasjonen, ha krav på etterbetaling. Dei kan også ha økonomiske rettar etter §§ 28 og 29 på linje med medlemmane.

§ 37 annet ledd skal lyde:

(2) Føresegner i lova som vedkjem medlemmane, gjeld tilsvarande for utsendingane så langt dei høver. Medlemmar som er representerte ved utsendingar, har vanlege medlemsrettar og medlemsplikter så langt ikkje noko anna følgjer av lova. Likestilt med medlemmar som er representerte ved utsendingar, er fiskarar eller eigarar av båtar eller reiskapar som er medlemmar i ein salsorganisasjon av fiskarar gjennom båtlag, lokale salslag eller gjennom ein fagleg fiskarorganisasjon, jf. *lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser (fiskesalgslagsloven) § 4.*

2. I lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressurser (havressurslova) blir det gjort følgende endringer:

§ 48 første ledd skal lyde:

Fiskesalslag etter *lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser (fiskesalgslagsloven)*, skal kontrollere at føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova vert følgde. Kontrollen skal avgrensast til opplysningar som naturleg følgjer av salslaget si verksemd etter fiskesalgslagsloven, særleg kontroll med at fangstuttak og landa fangst er i samsvar med føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova her. Departementet kan påleggje salsorganisasjonane å kontrollere opplysningar om fangstar som ikkje kjem inn under den retten salslaget har til førstehandsomsetning.

3. I lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere (fiskerpensjonsloven) blir det gjort følgende endring: § 19 første ledd skal lyde:

Avgift som nevnt i § 15, litra c, skal betales av de i medhold av lov xx.xx.xxxx nr. om *lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser*

4. I lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven) blir det gjort følgende endringer:

§ 5-8 skal lyde:

§ 5-8. *Førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser*

Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved fiskeres omsetning til eller gjennom fiskesalgslag som er opprettet i medhold av *lov om førstehåndsomsetning av*

viltlevende marine ressurser. Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved fiskesalgslagets formidling eller godkjenning av slik omsetning.